

Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені В. Стефаника»
Факультет психології
Кафедра філософії, соціології та релігієзнавства

Методичні рекомендації
з курсу
МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН КУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО
СПРЯМУВАННЯ
для студентів вищих навчальних закладів

Івано-Франківськ -2023

Методика викладання дисциплін культурологічного спрямування: Методичні рекомендації для студентів вищих навчальних закладів (перший бакалаврський рівень) галузі знань 033 філософія /М.Г. Новосад. С.І. Білоус, – філософія [Електронний ресурс].– Івано-Франківськ, 2023. – 115 с.

Рецензенти:

Кузенко О.Й., кандидат філософських наук, доцент кафедри українознавства і філософії Івано-Франківський медичний національний університет.

Сініцина А.В. кандидат філософських наук, доцент кафедри українознавства і філософії Івано-Франківський медичний національний університет.

Методичні рекомендації спрямовані на допомогу студентам у пошукові знань в системі навчання он-лайн і оф-лайн і є необхідними для надання перших творчих кроків для самостійного навчання з «Методика викладання дисциплін культурологічного спрямування».

У поданих матеріалах в доступній формі розкрита технологія навчально-наукової діяльності, яка розпочинається з опрацювання наукової літератури, аналізу стану практичного розв'язання проблем навчання, підготовки та розробки різних методик викладання предметів культурологічного спрямування у закладах передфахової та вищої форми навчання.

Наведено приклади оформлення результатів науково-педагогічного дослідження, що виробляє загальні правила в методиці викладання предмету.

Матеріали розраховані на студентів, які готуються до викладацької діяльності в системі освіти.

Схвалено на засіданні кафедри філософії, соціології та релігієзнавства ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника(протокол № 10 від квітня 2023р.)

Рекомендовано до друку Вченою радою факультету психології ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника(протокол № 10 від квітня 2023р.)

@Новосад М.Г.,
С.І. Білоус,
Л.В. Борисевич
2023р.

Зміст

Вступ.....	4
Тематичний план.....	9
Завдання для самостійної роботи	10
Силабус з навчальної дисципліни.....	12
Зміст лекційного курсу.....	37
Теми семінарських занять.....	93
Методичні рекомендації до складання і виконання тестових завдань.....	95
Тестові завдання.....	102
Глосарій.....	103

ВСТУП

Методика викладання дисциплін культурологічного спрямування надає цілісне, принципово нове бачення взаємовідносин людини зі світом, сприяє формуванню у студентів уявлень про загальнолюдські цінності та національні пріоритети, моделюванню їх поведінки в умовах сучасної глобалізації інформаційного простору. Сучасні студенти мають бути готові здійснювати професійну діяльність у полікультурному світі. Культурологічна освіта студентів повинна бути полікультурною по суті, розкривати множинність культурних систем, формувати досвід культурної діяльності, спрямованої на визначення соціально-функціональної ролі майбутнього фахівця та способів його входження в соціальну практику, пошуків культурно-детермінованих шляхів вирішення особистісних і професійних проблем.

Методика викладання дисциплін культурологічного спрямування є системою знань про головні парадигми культурологічного пізнання, методологічні аспекти культурології, епістемології культури та пізнання про сутність, закономірності існування і розвитку культури.

У процесі вивчення дисципліни «Методика викладання дисциплін культурологічного спрямування» студенти засвоюють передбачені програмою знання і на цій основі набувають необхідних вмінь і навичок достатньо глибоко аналізувати різноманітні події, процеси і явища зі сфери культурного життя та робити відповідні власні судження і висновки.

Комплексне використання різноманітних методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів і методів стимулювання й мотивації їх навчання сприяють фаховій компетенції, виробленню професійних умінь і навичок, а також розвитку творчих засад особистості майбутнього фахівця з викладання культурологічних дисциплін у вищих навчальних закладах. Зокрема, студенти повинні **вміти:**

- складати навчально-методичний комплекс культурологічних дисциплін;
вміти підготувати й провести фрагмент лекції з культурологічних дисциплін;

вміти підготувати і провести практичне й семінарське заняття з культурологічних дисциплін; вміти організувати й провести олімпіаду культурологічної спрямованості; вміти організувати наукове курсове дослідження студентів у процесі вивчення культурологічних дисциплін.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є методи й методичні прийоми викладання культурологічних дисциплін у вищих навчальних закладах.

Міждисциплінарні зв'язки. У процесі вивчення та опанування цього курсу реалізуються міжпредметні зв'язки з такими дисциплінами: «Культурологія», «Методологія культурологічного аналізу», «Культура постмодерну», «Сучасна візуальна культура», «Історія української культури», «Соціологія культури», «Етика та естетика», «Проектування соціально-культурної діяльності», «Історія зарубіжної культури», «Українська і зарубіжна культури», «Народознавство».

Мета і завдання навчальної дисципліни.

Мета курсу: отримання й поглиблення студентами знань із методології викладання культурологічних дисциплін у вищих навчальних закладах та оволодіння основними методами їх викладання.

Практична мета: оволодіння методологічним інструментарієм проблематики сучасних культурологічних досліджень у формах, придатних для педагогічного викладу, забезпечення розуміння місця кожної навчальної дисципліни в системі всього навчального процесу, що дозволить студентам визначити й класифікувати основні форми організації навчальної роботи у вищих навчальних закладах.

Освітня мета: формувати в студентів загальні й професійно орієнтовані методологічні компетенції із метою забезпечення їхнього ефективного оволодіння методикою викладання культурологічних дисциплін у вищих навчальних закладах.

Розвивальна мета: сприяти розвитку пізнавальних здібностей і професійних якостей, необхідних майбутньому викладачеві культурологічних дисциплін у вищих навчальних закладах.

Соціокультурна мета: формування цілісного, концептуального бачення змісту культурології для розкриття й викладення розділів і тем дисципліни, формування світогляду й наукового способу осмислення проблем культури суспільства.

Завдання дисципліни:

- забезпечити засвоєння методологічних основ викладання культурологічних дисциплін у вищих навчальних закладах;
- формувати вміння й навички визначення цілей і задач викладання культурологічних дисциплін, відбору теоретичного й наукового матеріалу у відповідності з цілями занять, побудови різних типів занять;
- формувати вміння навчальної, позаурочної фахової, виховної та організаційно-методичної роботи викладача культурологічних дисциплін у вищих навчальних закладах;
- забезпечити засвоєння основ логіки побудови навчальних культурологічних дисциплін.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми очікуються такі результати:

- ґрунтовне знання загальної історії викладання культурологічних дисциплін у вищих навчальних закладах;
- оволодіння предметом, змістом і функціями методики викладання культурологічних дисциплін у вищих навчальних закладах;
- опанування основними методами проведення занять із культурологічних дисциплін у вищих навчальних закладах;
- знання основних видів, структури й функцій занять із культурологічних дисциплін;
- оволодіння методикою підготовки різних типів занять із культурологічних дисциплін;

- знання основних видів й особливостей проведення позааудиторних фахових занять із культурологічних дисциплін;
- оволодіння основними критеріями оцінювання знань та умінь студентів із культурологічних дисциплін у вищих навчальних закладах;
- застосування засобів використання інформаційних технологій у процесі викладання культурологічних процесі викладання культурологічних дисциплін у вищих навчальних закладах;
- вільне орієнтування в структурі й змісті чинних навчальних курсів із культурологічних дисциплін у вищих навчальних закладах та вміння самостійно складати робочі навчальні програми культурологічного спрямування;
- складання навчально-методичного комплексу культурологічних дисциплін;
- вміння підготувати й провести фрагмент лекції з культурологічних дисциплін;
- вміння підготувати і провести практичне й семінарське заняття з культурологічних дисциплін у вищих навчальних закладах;
- опанування основними методами проведення занять із культурологічних дисциплін у вищих навчальних закладах;
- знання основних видів, структури й функцій занять із культурологічних дисциплін;
- оволодіння методикою підготовки різних типів занять із культурологічних дисциплін;
- знання основних видів й особливостей проведення позааудиторних фахових занять із культурологічних дисциплін;
- оволодіння основними критеріями оцінювання знань та умінь студентів із культурологічних дисциплін у вищих навчальних закладах;
- застосування засобів використання інформаційних технологій у процесі викладання культурологічних дисциплін у вищих навчальних закладах;
- вміння підготувати і провести практичне й семінарське заняття з культурологічних дисциплін;

- вміння організувати й провести олімпіаду культурологічної спрямованості;
- вміння організувати наукове курсове дослідження студентів у процесі вивчення культурологічних дисциплін;
- використання методики поточного й підсумкового контролю у процесі викладання культурологічних дисциплін у вищих навчальних закладах.

Тематичний план навчальної дисципліни
план (лекційного) блоку

№ теми	Тематика лекцій	К-сть годин
Тема 1	Вступ. Зміст і завдання курсу. Методика викладання дисциплін культурологічного спрямування як складова педагогіки вищої школи.	2
Тема 2	Навчальні програми з культурологічних дисциплін у вищих навчальних закладах.	2
Тема 3	Методика підготовки й проведення лекційних занять із культурологічних дисциплін у вищих навчальних закладах.	2
Тема 4	Методика організації і проведення семінарських занять із культурологічних дисциплін у вищих навчальних закладах.	2
Тема 5	Практичні заняття як форма навчального процесу. Методика організації і проведення практичних занять з культурологічних дисциплін у вищих навчальних закладах.	2
Тема 6	Методика контролю навчальних досягнень із культурологічних дисциплін у студентів.	2
Тема 7	Особливості викладання культурологічних дисциплін.	2
Всього годин :		14

Тематичний план семінарських занять

№ теми	Тематика семінарських занять	К-сть годин
Тема 1	Предмет та основні категорії методики викладання дисциплін культурологічного спрямування.	2
Тема 2	Лекція як форма навчального процесу. Види лекцій та їх структура.	4
Тема 3	Практичне заняття як форма навчального процесу.	4

	Методика проведення семінарського заняття у процесі вивчення культурологічних дисциплін.	
Тема 4	Комунікативне забезпечення навчально-виховного процесу у вищій школі (бесіда, диспут, презентація).	2
Тема 5	Форми контролю знань їх методологічне забезпечення. Методика підготовки завдань до форми контролю.	4
Всього годин :		16

Самостійна робота студентів – найнеобхідніша умова успішного навчання у вищому закладі. Саме вона забезпечує формування у майбутнього педагога творче самостійне мислення, розвиток наукових інтересів, потреб у загальному і фаховому зростанні, у самоосвіті. Головними завданнями самостійної роботи студентів є достатній рівень знань теоретичного матеріалу, виховання самостійності в процесі навчання, розвиток наукового інтересу, творчої індивідуальності, вияву спеціальних здібностей і нахилів майбутніх викладачів.

Завдання для самостійної роботи

1. Знання культурологічного словника.
2. Культурологія як комплексна наукова і навчальна дисципліна.
3. Збереження і трансляція знань в давніх цивілізаціях.
4. Поява університетської традиції.
5. Еволюція викладання філософських і культурологічних дисциплін.
6. Основні освітні (університетські) експерименти ХХ століття.
7. Поняття проблемної лекції .
8. Культурологічні дисципліни за межами вищої школи.
9. Європейська і світова практика викладання культурології
10. Науково-методологічні проблеми ношення всезагальної культури теорії та історії культури.

11. Формування культури як універсального механізму самоорганізації суспільства.
12. Методологічне значення принципу практики для аналізу співвідношення і розуміння всезагальної культури.
13. Нові ідеї в сучасному культурологічному просторі.
14. Самостійна розробка практичних занять з предметів культурологічного спрямування.
15. Самостійне складання плану семінару.
16. Складання питань до екзаменаційного завдання.
17. Складання тестового завдання з варіантами відповідей.
18. Розробка структури курсової роботи.
19. Методика написання та структура бакалаврської роботи.
20. Методика оформлення матеріалів наукового дослідження.
21. Структура написання методичних рекомендацій з дисциплін культурологічного спрямування.
22. Написання рецензії як рекомендаційно-критичного аналізу до методичної рекомендації.
23. Вміння вкласти письмовий виклад доповіді.
24. Основні вимоги до написання реферату.
25. Методологічні складові написання магістерської роботи.
26. Оформлення матеріалів науково дослідження (навчальний посібник).
27. Головні вимоги до написання наукової статті культурологічного спрямування.
28. Вміння викласти стислий матеріал думок у тезах як сучасна подача повідомлень на он-лайн конференції, симпозіуми.
29. Використання методів написання для наукового звіту.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»

Факультет/інститут **психології**

Кафедра **філософії, соціології та релігієзнавства**

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Методика викладання дисциплін культурологічного спрямування

Освітня програма - Бакалавр

Спеціальність : 033 Філософія

Галузь знань : філософія

Затверджено на засіданні кафедри

Протокол № 2 від 26. 08. 2022 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література
9. Додаткова література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Методика викладання дисциплін культурологічного спрямування
Викладач (-і)	Новосад Марія Гнатівна
Контактний телефон викладача	0951173467
E-mail викладача	maria.novosad@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	нормативний курс
Обсяг дисципліни	90
Посилання на сайт дистанційного навчання	test-d-learn.pnu.edu.ua
Консультації	

2. Анотація до курсу

Навчальна дисципліна **«Методика викладання дисциплін культурологічного спрямування»** складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки **Бакалавра (назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)**

Культурологічна освіта майбутнього фахівця покликана забезпечити осягнення ним насамперед культурного мислення, що утворюється співвіднесенням людини із соціальним і природним середовищем у межах певної національної або історичної системи культурних координат.

Методика викладання культурологічних дисциплін надає цілісне, принципово нове бачення взаємовідносин людини зі світом, сприяє формуванню у студентів уявлень про загальнолюдські цінності та національні пріоритети, моделюванню їх поведінки в умовах сучасної глобалізації інформаційного простору. Сучасні студенти мають бути готові здійснювати професійну діяльність у полікультурному світі. Культурологічна освіта студентів повинна бути полікультурною по суті, розкривати множинність культурних систем, формувати досвід культурної діяльності, спрямованої на визначення соціально-функціональної ролі

майбутнього фахівця та способів його входження в соціальну практику, пошуків культурно-детермінованих шляхів вирішення особистісних і професійних проблем.

Методика викладання культурологічних дисциплін є системою знань про головні парадигми культурологічного пізнання, методологічні аспекти культурології, епістемології культури та пізнання про сутність, закономірності існування і розвитку культури.

Галузь знань 03. – Гуманітарні науки

Спеціальність 033. – Філософія

Кількість кредитів - 3

Загальна кількість годин - 90

3. Мета та цілі курсу

Метою викладання навчальної дисципліни є:

- отримання і поглиблення студентами знань з історії викладання культурологічних дисциплін та основними методами їх викладання;
- закріплення засвоєння проблематики сучасних культурологічних досліджень у формах, придатних для педагогічного викладу;
- ознайомлення з педагогічним інструментарієм;
- оволодіння основами аналізу логіки побудови навчальних культурологічних дисциплін;
- розуміння місця кожної навчальної дисципліни в системі усього навчального процесу.
- ґрунтовне знання загальної історії викладання культурологічних

дисциплін у вищих навчальних закладах;

- оволодіння предметом, змістом і функціями методики викладання культурологічних дисциплін у вищих навчальних закладах;
- опанування основними методами проведення занять із культурологічних дисциплін у вищих навчальних закладах;
- знання основних видів, структури й функцій занять із культурологічних дисциплін;
- оволодіння методикою підготовки різних типів занять із культурологічних дисциплін.

4. Результати навчання (компетентності)

Студенти повинні *знати*:

- структуру та зміст існуючих навчальних курсів з культурології;
- загальну історію викладання культурологічних дисциплін;
- знання методики викладання культурологічних дисциплін;
- знання з основних теоретичних напрямів, шкіл, концепцій, теорії і філософії культури, історії культури;
- методику проведення навчальних занять та форм контролю знань учнів та вміння її застосовувати;
- спроможність до систематизації знань з методики, теорії та історії культури, написання текстів лекцій та семінарів;
- володіння методикою та практичними навичками викладання культурологічних дисциплін.

У процесі вивчення дисципліни «Методика викладання культурологічних дисциплін» студенти засвоюють передбачені програмою знання і на цій основі набувають необхідних вмінь і навичок достатньо глибоко аналізувати різноманітні події, процеси і явища зі сфери культурного життя та робити відповідні власні судження і висновки. Комплексне використання різноманітних методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів і методів стимулювання й мотивації їх навчання

сприяють фаховій компетенції, виробленню професійних умінь і навичок, а також розвитку творчих засад особистості майбутнього фахівця з викладання культурологічних дисциплін у вищих навчальних закладах. Зокрема, студенти повинні **вміти**:

- складати навчально-методичний комплекс культурологічних дисциплін; вміти підготувати й провести фрагмент лекції з культурологічних дисциплін; вміти підготувати і провести практичне й семінарське заняття з культурологічних дисциплін; вміти організувати й провести олімпіаду культурологічної спрямованості; вміти організувати наукове курсове дослідження студентів у процесі вивчення культурологічних дисциплін.

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	14
семінарські заняття / практичні / лабораторні	16
самостійна робота	60

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
V	033_філософія	III	Нормативний

Тематика курсу

Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання

<p>Тема 1.</p> <p>Методика викладання культурологічних дисциплін як складова педагогіки вищої школи.</p> <p>План.</p> <p>1. Предмет та завдання методики викладання у вищій школі.</p> <p>2. Основні категорії методики викладання у вищій.</p> <p>3. Метод і прийом, уміння і навички.</p> <p>4. Співвідношення понять знання, уміння та здібностей.</p>	лекція	<p>Бокань В. Культурологія. – К., 2000.</p> <p>Культурологія: Навч. посіб. Для студ. вищ. навч. закл./К90Упоряд.: О.І.Погорілий, М.А.Собуцький -2-ге вид. – К.:2005.-320с</p> <p>Передерій І.Г. Історія української культури: навч. посіб. для студентів усіх напрямів підготовки денної та заочної форм навчання / І.Г.Передерій, О.В.Тєвікова, А.В.Нарадько; за ред. І.Г.Передерій. – Полтава: Полт. НТУ, 2015. – 274 с.</p>	2		Згідно електронного розкладу
<p>Тема 2.</p> <p>Навчальні програми з культурологічних дисциплін у вищих навчальних</p>		<p>Кордон М. В. Українська та зарубіжна культура: Підручник. 3-те видання. – Київ: Центр учбової</p>	2		Згідно електронного розкладу

<p>зкладах.</p> <p>План.</p> <p>1. Типові навчальні програми з культурологічних дисциплін для вищих закладів.</p> <p>2. Розробка авторської навчальної програми з культурологічних дисциплін для вищих закладів.</p> <p>3. Розробка робочої навчальної програми з культурологічних дисциплін для вищих закладів.</p> <p>Тема 3. Методика підготовки й проведення лекційних занять із культурологічних дисциплін у вищих навчальних закладах.</p> <p>План.</p> <p>1. Добір літературних джерел до лекційного</p>	<p>літератури, 2010. – 584 с. Галіченко М. В., Поліщук І. Є. Історія української культури: Навчально-методичний посібник. Для студентів усіх напрямів підготовки університету. – Херсон, 2014. – 85 с.</p> <p>Піча В. Культурологія. – Львів, 2003.</p> <p>Закович М. 2 Культурологія: українська і зарубіжна культура. Навч. посіб. – К., 2004.</p> <p>Культурологія: українська та зарубіжна культура. /За ред. М.Заковича. – К., 2006.</p> <p>9. Філіпенко А.С.</p>	<p>2</p>	<p>5</p>	<p>Згідно електронного розкладу</p>
--	--	----------	----------	-------------------------------------

<p>заняття з культурологічних дисциплін. 2. Розробка плану й змісту лекційного заняття з культурологічних дисциплін. 3. Оформлення конспекту лекції з культурологічних дисциплін.</p> <p>Тема 4. Методика організації і проведення семінарських занять із культурологічних дисциплін у вищих навчальних закладах.</p> <p>План.</p> <p>1. Розробка плану й змісту семінарського заняття з культурологічних дисциплін.</p> <p>2. Методика організації дискусії у процесі семінарського заняття з культурологічних дисциплін.</p>		<p>Основи наукових досліджень. – К., 2004.</p> <p>Дубасенюк О. А. Методика викладання педагогіки: курс лекцій / О. А. Дубасенюк, О. Є. Антонова. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – 328 с.</p> <p>Мистецтво бути викладачем: Практ. посібн./А. Брінклі, Б. Дантес, С. Флемм, С. Флемінг, Ч. Форсі, Е. Ротшильд / За ред. О. С. Сидоренка. – К.: Навчально-методичний центр «Консорціум із удосконалення</p>	2			Згідно електронного розкладу
---	--	---	---	--	--	------------------------------

<p>3.Оформлення методичних рекомендацій до семінарського заняття з культурологічних дисциплін.</p>		<p>менеджмент - освіти в Україні», 2003. – 144 с.</p>			
<p>Тема 5. Практичні заняття як форма навчального процесу.</p> <p>План.</p> <p>1. Поява практичної форми занять і еволюція в межах європейської освітньої традиції.</p> <p>2. Основні різновиди практичних занять.</p> <p>3. Вимоги до підготовки викладача.</p> <p>4. Діалогічність як основа успіху практичних занять.</p>		<p>Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник / В. М. Нагаєв. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 232 с.</p> <p>Семиченко В.А. Психологія педагогічної діяльності: навчальний посібник для вищих навчальних закладів/ В.А. Семиченко. – Київ: Вища школа, 2004.– 335с.</p>	<p>2</p>		<p>Згідно електронного розкладу</p>
<p>Тема 6. Методика організації і контролю</p>		<p>Туркот Т. І. Психологія і педагогіка вищої школи в</p>			<p>Згідно електронного розкладу</p>

<p>наукових досліджень студентів у процесі вивчення культурологічних дисциплін.</p>		<p>запитаннях і відповідях: Навчальний посібник / Т. І. Туркот. – К.: Кондор, 2011. – 516 с.</p>	2		
<p>План.</p> <p>1.Розробка завдань для наукових досліджень студентів у процесі вивчення культурологічних дисциплін.</p> <p>2. Основні форми контролю знань.</p> <p>3. Сучасні системи оцінювання знань.</p> <p>4. Форми поточного контролю знань.</p> <p>4. Усні та письмові форми контролю.</p>		<p>Фурман А. В. Проблемні ситуації в навчанні: Кн. для вчителя / А. В. Фурман. – К.: Рад. шк., 1991. – 191 с.Карнегі Д. Як здобувати друзів і впливати на людей / Д. Карнегі. - Пер. В. Грузина. – К. : Всесвіт, 2010. – 91 с.</p>	2		
<p>Тема 7. Особливості викладання культурологічних дисциплін.</p>		<p>Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : Підручник / М.</p>	2		<p>Згідно електронного розкладу</p>

<p>План.</p> <p>1. Основні вимоги до культурологічних дисциплін як профілюючих (навчальні заклади культурно-організаційного і мистецького профілю).</p> <p>2. Вимоги до культурологічних дисциплін як загальноосвітніх.</p>		<p>Дичківська. – 2-ге вид., доповн. – К. : Академвидав, 2012. – 352с.</p> <p>Яновицька О. Нова дидактика і 1000 дрібниць/ О. Яновицька, М. Адамський. – К., 2005. – 110с.</p> <p>Гольштейн А. Тренінг умінь спілкування / А. Гольштейн, В. Хомик – К.: Либідь, 2003. – 520 с.</p>			
<p>Теми семінарських занять</p>					
<p>Тема 1. Предмет та основні категорії методики викладання у вищій школі.</p>		<p>Кузьмінський А. І. Педагогіка: Завдання і ситуації: Практикум. для студ. та викладачів / А. І. Кузьмінський, Л. П. Вовк, В. І. Омеляненко. – К.: Знання–</p>	2		Згідно електронного розкладу
<p>План.</p> <p>1. Методика викладання культурологічних</p>		<p>Дичківська. – 2-ге вид., доповн. – К. : Академвидав, 2012. – 352с.</p> <p>Яновицька О. Нова дидактика і 1000 дрібниць/ О. Яновицька, М. Адамський. – К., 2005. – 110с.</p> <p>Гольштейн А. Тренінг умінь спілкування / А. Гольштейн, В. Хомик – К.: Либідь, 2003. – 520 с.</p>			

<p>у вищій школі.</p> <p>2. Основні прийоми та форми лекції, для підсилення їх ефективності.</p> <p>4. Взаємозв'язок і взаємозалежність між категоріями: знання, уміння, навички в контексті методики викладання у вищій школі.</p> <p>5. Структура заняття як фундамент методики викладання.</p> <p>Тема 2-3 Лекція як форма навчального процесу.</p> <p>План.</p> <p>1 Види лекцій, прийоми активізації уваги студентів під час лекції.</p> <p>3. Способи внутрішньої мотивації студентів на</p>		<p>Прес, 2003. – 429 с.</p> <p>Каплінський В. В. 100 складних ситуацій: шукаємо рішення / В. В. Каплінський. – Вінниця, 2015. – 80 с.</p> <p>Ішмуратов А. Т. Конфлікт і згода/ Основи когнітивної теорії конфліктів: Навч. посібн. для студ. вузів / А. Т. Ішмуратов. – К.: Наукова думка, 1996. – 190с.</p>	<p>2</p>	<p>Згідно електронного розкладу</p>
---	--	--	----------	-------------------------------------

<p>першій лекції.</p> <p>4. Сприймання та засвоєння студентами інформації викладача на лекції.</p> <p>5. Особливості прийомів, що допомагають лектору акцентувати увагу слухачів.</p> <p>6. Розробити структуру лекції.</p>		<p>Педагогіка : Навчальний посібник / В. М. Галузьяк, М. І. Сметанський, В. І. Шахов. – 5 – е вид., випр. і доп. – Вінниця: Видавн. ТОВ фірма «Планер», 2012. – 400 с.</p>			
<p>Тема 4. Практичне заняття як форма навчального процесу. План.</p> <p>1. Дидактичні цілі та функції практичних занять.</p> <p>2. Традиційні та інноваційні практичні заняття у вищій школі.</p> <p>3. Використання на практичних заняттях сучасних інноваційних</p>		<p>Удич З. І. Психолого-педагогічна готовність вчителя до організації самовиховання старшокласників : навчально-методичний посібник / З.І. Удич. – Тернопіль, 2009. – 248 с.</p> <p>Федорчук В. Комунікативна</p>	4		Згідно електронного розкладу

<p>технологій.</p> <p>4. Фактори, що сприяють виникненню та формуванню інтересу студентів до змісту практичних занять.</p> <p>5. Проблемні запитання як спосіб активізації пізнавальної активності студентів на практичному занятті.</p> <p>6. Умови успішного використання ситуативного методу на практичних заняттях.</p> <p>7. Розробити план практичного заняття.</p>		<p>компетентність педагога / В. Федорчук. – К.: Шк. світ, 2007. – 128 с.</p> <p>Тарасенко Г. С. Формування виховного потенціалу вчителя в процесі загально-педагогічної підготовки: культурологічний підхід/ Г. С. Тарасенко// Наук. записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. – Вип. 6. Ч. 2. – Сер.: Педагогіка і психологія. – Вінниця, 2002. – С.71-74</p>	<p>2</p>			
<p>Тема 5. Комуникативне забезпечення навчально-виховного процесу у вищій</p>		<p>Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник /В. В Каплінський. – Вінниця: ТОВ</p>	<p>2</p>			<p>Згідно електронного розкладу</p>

<p>школі.</p> <p>План.</p> <p>1. Психолого-педагогічні умови забезпечення контакту викладача вищої школи зі студентами.</p> <p>2. Роль самопрезентації викладача ВНЗ у забезпеченні взаємного контакту зі студентами.</p> <p>3. Виховний потенціал стилів педагогічного спілкування.</p> <p>4. Індивідуальний стиль педагогічного спілкування та шляхи його формування.</p> <p>5. Оформити презентацію зі структурними виховними елементами.</p>		<p>«Ніланд ЛТД», 2015 – 224 с.</p>			
<p>Тема 6. Форми контролю знань.</p>			<p>2</p>		<p>Згідно розкладу</p>

<p>План.</p> <p>1.Критерії оцінювання ефективності знань як метод навчання у ВНЗ.</p> <p>2. Студентські творчі проекти, презентації як засіб професійного самовдосконалення.</p> <p>3.Форма контролю залікова робота та відповідність змісту навчальній програмі, науковість.</p> <p>4.Лаконічність і логічність викладу знань у тестах.</p> <p>5. Виразність, культура мовлення та вільне володіння змістом екзаменаційного завдання.</p> <p>6. Розробити тестові завдання з обраної теми.</p> <p>Тема 7. Методика</p>					
--	--	--	--	--	--

<p>організації і контролю наукових досліджень.</p> <p>План.</p> <p>1. Методика організації і написання курсової роботи.</p> <p>2. Методика організації і написання дипломної роботи</p> <p>3. Етапи самостійної роботи над науковим дослідженням.</p> <p>4. Структура дипломної роботи.</p> <p>5. Розробити основні структурні елементи дипломної роботи.</p> <p>Тема 8. Особливості викладання культурологічних дисциплін.</p>		2		Згідно розкладу
--	--	---	--	-----------------

<p>План.</p> <p>1. Основні вимоги до культурологічних дисциплін як профілюючих (навчальні заклади культурно-організаційного і мистецького профілю).</p> <p>2. Вимоги до культурологічних дисциплін як загальноосвітніх.</p> <p>3. Провести показовий виступ на відкритому занятті з вибраного курсу культурологічних дисциплін.</p>			2		Згідно розкладу
<p>Завдання для самостійної роботи</p> <p>1. Знання культурологічного словника.</p> <p>2. Опрацювання першоджерел та</p>			6		
			6		

<p>наукової літератури за темами:</p> <p>1. Культурологія як комплексна наукова і навчальна дисципліна.</p> <p>2. Збереження і трансляція знань в давніх цивілізаціях.</p> <p>3. Поява університетської традиції.</p> <p>4. Еволюція викладання філософських і культурологічних дисциплін.</p> <p>5. Основні освітні (університетські) експерименти ХХ століття.</p> <p>6. Поняття проблемної лекції</p> <p>7. Культурологічні дисципліни за межами вищої школи.</p> <p>8. Європейська і світова практика викладання</p>			<p>6</p> <p>8</p> <p>6</p> <p>6</p> <p>6</p> <p>8</p> <p>6</p> <p>4</p>		
--	--	--	---	--	--

культурології				50	
Залік	<p align="center">6. Система оцінювання курсу</p> <p>Загальна система оцінювання курсу</p> <p>Із максимальних 100 балів загального оцінювання предмету, які може набрати студент у ході засвоєння дисципліни максимум 50 балів відводиться на роботу на семінарських заняттях: написання обраного проекту чи роботи (максимум 15 балів), за знання культурологічних термінів – максимум 10 балів, на захист презентацій за обрані студентами тем (25 балів). Наступних 50 балів – це залікове тестування складене на основі лекційних занять.</p>				
Вимоги до письмової роботи	<p>Напередодні письмової (контрольної) роботи (подається 5 запитань) студенти отримують заготовки на самостійну роботу – уміщується глосарій, найважливіша хронологія подій. Окремі завдання із пропонованих потрапляють студентам під час написання письмової роботи. Крім конкретних питань пропонуються також два розлогих.</p>				

Семінарські заняття	Семінарські заняття покликані утвердити у студентів конкретні знання з дисципліни, розвивати мислення, формувати навички розробок структури уроків, схем тематичних карт з обраних тем, публічних виступів, умінню проводити різні форми занять та виробити методику проведення різних типів уроків.
Умови допуску до підсумкового контролю	Для допуску до підсумкового контролю (заліку) студент мусить захистити презентацію з обраної теми на – мінімум 25 балів; отримати мінімальний задовільний бал за виконання розробленого проекту – мінімум 15 балів, оцінок за засвоєння культурологічних термінів на семінарських заняттях – мінімум 10 балів. Мінімальний сумарний бал для допуску до підсумкового контролю з дисципліни – 50 балів.

7. Політика курсу

Політика курсу «Методика викладання дисциплін культурологічного спрямування» передбачає перездачу усіх невиконаних завдань в силу серйозних запізнень на заняття або пропущених пар без поважних причин. Студенти, що слухають дисципліну зобов'язані відпрацювати заняття, невиконаний обсяг робіт (переписати контрольну роботу, написати реферат, написати колоквиум у письмовій формі). У випадку запозичених робіт, випадків плагіату, вияв академічної недоброчесності, порушення дисципліни, поведінка в аудиторії викладач пропонує студентові повторно виконати необхідний вид роботи.

8. Рекомендована література

1. Бокань В. Культурологія. – К., 2000.
2. Європейська та українська культура в нарисах: Навч. посіб. / За ред. І. З. Цехмістро, В. І. Штанько, В. С. Старовойт та ін. – К., 2003.
3. Культурологія: Навч. посіб. Для студ. вищ. навч. закл./К90У поряд.: О.І.Погорілий, М.А.Собуцький -2-ге вид. –К.:2005.-320с
4. Кашуба М. В. Історія української культури: Курс лекцій. – Л., 2011.
5. Культура і побут населення України: Навч. посіб. / Під ред. В. І. Наулко, Л. Ф. Артюх. – К., 1993.
6. Культура українського народу: Навч. посіб. / В. М. Русанівський, Г. Д. Вєрвєс, М. В. Гончаренко. – К., 1994.
7. Культурологія: історія і теорія світової культури ХХ ст.: Навч. посіб. / Під ред. Л. І. Кормича, В. В. Багацького. – Х., 2003.
8. Марченко М. І. Історія української культури. З найдавніших часів до середини ХVІІ ст. – К., 1961.
9. Новосад М. Г. Лекції з історії української культури. - Івано-Франківськ: Територія друку, 2016. -140 с.
10. Новосад М. Г. Лекції з історії української культури для дистанційного навчання. - Калуш: Артекс, 2018. - 250 с.
11. Новосад М. Г. Історія української культури: Навчально-методичні рекомендації. - Івано-Франківськ: Територія друку – 2018. – 96 с.
12. Передерій І.Г. Історія української культури: навч. посіб. для студентів усіх напрямів підготовки денної та заочної форм навчання / І.Г.Передерій, О.В.Тєвікова, А.В.Нарадько; за ред. І.Г.Передерій. – Полтава: ПолтНТУ, 2015. – 274 с.
13. Попович М. В. Нарис історії культури України. – К.,1998.
14. Українська культура: Лекції / За ред. Д. Антоновича. – К., 1993.
15. Фареній І. А. Історія української культури з найдавніших часів до кінця Х VІІІ століття: Короткий курс лекцій для студентів заочної форми навчання. – Черкаси, 2012. – 155 с .

16. Філіпенко А.С. Основи наукових досліджень. – К., 2004.
17. Шейко В . М., Білоцерківський В . Я. Історія української культури: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К., 2011.
18. Шейко В . М., Тишевська Л . Г. Історія української культури : Навч. посіб. – К., 2006.
19. Шейко В.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник / В.М. Шейко, Н.М. Кушнарєнко – 5-те вид-ня стер. – К.: Знання, 2006. – 307 с.

9. Додаткова література

1. Гольштейн А. Тренінг умінь спілкування / А. Гольштейн, В. Хомик – К.: Либідь, 2003. – 520 с.
2. Дубасенюк О. А. Методика викладання педагогіки: курс лекцій / О. А. Дубасенюк, О. Є. Антонова. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – 328 с.
3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : Підручник / М. Дичківська. – 2-ге вид., доповн. – К. : Академвидав, 2012. – 352с.
4. Ішмуратов А. Т. Конфлікт і згода/ Основи когнітивної теорії конфліктів: Навч. посібн. для студ. вузів / А. Т. Ішмуратов. – К.: Наукова думка, 1996. – 190с.
5. Карнегі Д. Як здобувати друзів і впливати на людей / Д. Карнегі. - Пер. В. Грузина. – К. : Всесвіт, 2010. – 91 с.
6. Каплінський В. В. 100 складних ситуацій: шукаємо рішення / В. В. Каплінський. – Вінниця, 2015. – 80 с.
7. Кузьмінський А. І. Педагогіка: Завдання і ситуації: Практикум. для студ. та викладачів / А. І. Кузьмінський, Л. П. Вовк, В. І. Омеляненко. – К.: Знання– Прес, 2019. – 429 с.
8. Мистецтво бути викладачем: Практ. посібн./А. Брінклі, Б. Дантес, С. Флемм, С. Флемінг, Ч. Форсі, Е. Ротшильд / За ред. О. С. Сидорєнка. – К.: Навчально-методичний центр «Консорціум із удосконалення менеджмент - освіти в Україні», 2003. – 144 с.
19. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник

/ В. М. Нагаєв. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 232 с.

10. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник /В. В Каплінський. – Вінниця: ТОВ «Ніланд ЛТД», 2019 – 224 с.

11. Педагогіка : Навчальний посібник / В. М. Галузьяк, М. І. Сметанський, В. І. Шахов. – 5 – е вид., випр. і доп. – Вінниця: Видавн. ТОВ фірма «Планер», 2012. – 400 с.

12. Семиченко В.А. Психологія педагогічної діяльності: навчальний посібник для вищих навчальних закладів/ В.А. Семиченко. – Київ: Вища школа, 2004.– 335с.

13. Тарасенко Г. С. Формування виховного потенціалу вчителя в процесі загально-педагогічної підготовки: культурологічний підхід/ Г. С. Тарасенко// Наук. записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. – Вип. 6. Ч. 2. – Сер.: Педагогіка і психологія. – Вінниця, 2021. – С.71-74

14. Туркот Т. І. Психологія і педагогіка вищої школи в запитаннях і відповідях: Навчальний посібник / Т. І. Туркот. – К.: Кондор, 2011. – 516 с.

15. Удич З. І. Психолого-педагогічна готовність вчителя до організації самовиховання старшокласників : навчально-методичний посібник / З.І. Удич. – Тернопіль, 2020. – 248 с.

16. Федорчук В. Комунікативна компетентність педагога / В. Федорчук. – К.: Шк. світ, 2020. – 128 с.

17. Фурман А. В. Проблемні ситуації в навчанні: Кн. для вчителя / А. В. Фурман. – К.: Рад. шк., 1991. – 191 с.

Зміст лекційного курсу

Змістовний модуль 1. Методика організації аудиторної роботи студентів із вивчення культурологічних дисциплін.

Тема 1. Зміст і завдання курсу як культурологічної науки. Методика викладання дисциплін культурологічного спрямування як складова педагогіки вищої школи.

Мета. Ознайомити студентів з предметами та завдання методики викладання предметів культурологічного спрямування.

План.

1. Знання і наука як основа методики викладання та вивчення дисципліни
2. Методика викладання та її вимоги.

Зміст лекції.

1. Знання і наука як основа методики викладання та вивчення дисципліни

Останнім часом нагальною потребою стає перехід на новий рівень розвитку системи навчання культурологічних дисциплін у ВНЗ, який характеризується активною взаємодією таких його компонентів, як модель спеціаліста, діяльність студента та діяльність викладача. Складність і відповідальність поставленого завдання, від якого залежить підготовка національних кадрів нової генерації, вимагає суто наукового підходу до його виконання і, насамперед, теоретичного обґрунтування загальної концепції та основних принципів викладання і вивчення дисциплін педагогічного циклу, їх науково-методичного забезпечення. Саме тому в останні роки зроблено чимало спроб переосмислення структури, змісту та організації процесу загальної підготовки майбутнього педагога.

Насамперед, на основі ідей демократизації у розбудові національної школи, розвитку її з опорою на національну історію і культурні традиції, гуманізації всієї системи педагогічних відносин, подолання національного нігілізму, заідеологізованості у змісті освіти, девальвації національних та загальнолюдських цінностей є знання і наука

Вищим рівнем методології науки, що визначає загальну стратегію процесу формування знань, виступає філософська методологія. «Знання» – категорія загальнофілософська. Тому вивченням шляхів оволодіння людиною знаннями займається фундаментальний розділ філософії – теорія пізнання (гносеологія). Вона досліджує природу пізнання, форми та закономірності руху від поверхневих уявлень про явища та процеси до осягнення їх сутності (істинне знання). З точки зору гносеології «педагогічні знання» – це перевірений суспільно-історичною практикою результат процесу пізнання педагогічної дійсності, який, по-перше, являє собою адекватне її відображення у свідомості людини у вигляді уявлень, понять, теорій; по-друге, дозволяє діяти на їх основі. Знання відображаються у поняттях, судженнях, висновках, концепціях, теоріях.

Наука – поняття дуже ємне. Воно визначається як система достовірних знань про природу, суспільство і мислення; як сфера людської діяльності, функцією якої є вироблення і систематизація об'єктивних знань про дійсність; як одна з форм суспільної свідомості.

Наука є найвищим щаблем розумового розвитку людини, вершинним і найспецифічнішим досягненням людської культури. Розвиток науки призвів до більш-менш стійкої рівноваги, стабілізації, сталості світу у сприйнятті й мисленні людини. Наука завжди розвивається у конкретних історичних умовах, які зумовлюються передусім рівнем розвитку суспільства.

Властиві йому засоби виробництва і технології ставлять перед наукою конкретні завдання, створюють можливості реалізації її досягнень. Історії відомо чимало прикладів, коли суспільні відносини гальмували розвиток науки, перешкоджали використанню її відкриттів. У свою чергу, досягнення науки, технічний прогрес сприяють розвитку суспільства. На початковому етапі розвитку перед наукою стояли досить обмежені завдання: вона допомагала людям зрозуміти певні явища оточуючого середовища, розширюючи їхні обрії у баченні світу.

Однак і цю свою пояснювальну функцію наука далеко не завжди могла виконати успішно. З багатьох питань, що виникали у житті, у суспільній практиці, не було достатньо визначених суджень. Існували припущення, здогади, які змушували вчених шукати відповіді на поставлені запитання. Поступово знання накопичувалися, вдосконалювалися, уточнювалися. У процесі історичного розвитку наука трансформувалася на продуктивну силу і важливий соціальний інститут. Вона впливає на державне, соціальне і громадське життя.

Поняття «наука» охоплює як діяльність, спрямовану на отримання нового знання, так і результат цієї діяльності – суму здобутих за певний час знань, сукупність яких створює наукову картину світу. Наука як діяльність є процедурою узагальнення реальності, а наука як система знань – це сукупність узагальнюючих суджень. У першій своїй іпостасі вона завжди дорівнює собі, у другій – постійно перебуває у розвитку.

Визначення будь-якого феномену зводиться до врахування того незмінного, що зберігається в ньому протягом усього часу існування незалежно від усіх його метаморфоз. Тому при визначенні науки необхідно звертати увагу насамперед на стійке в ній, тобто не на конкретні характерні для її історичного стану судження (знання), а на «вічні» особливості пізнавальної процедури. Отже, наука є узагальненням реальності, сумою знань, суджень, що відповідають конкретному (історично зумовленому) масштабу узагальнення.

Наука передбачає процес набуття нового знання і результат цього процесу (систему об'єктивних знань, що адекватно відображають реальність). Вона наділена суттєвими ознаками, що принципово відрізняють її від інших можливостей пізнання світу. Наука є об'єктивною, має апарат дослідження та певні схеми доказів, здатна відрізнити істинне знання від помилкового або суб'єктивного.

Наука прагне до пізнання внутрішньої сутності явищ і до побудови системи знань, на противагу об'єктивному емпіричному знанню, отриманому

на основі практичного досвіду, яке описує лише зовнішні аспекти явища. Систему наукових знань утворюють виявлені факти, їх поняттєвий, якісний і кількісний опис, а також емпіричні закономірності, що були встановлені шляхом їх аналізу.

Сьогодні поняття «наука» охоплює всі істотні аспекти, що характеризують її сучасний рівень і стан: а) учених з їхніми знаннями, здібностями, науковою кваліфікацією і досвідом, з розподілом і кооперацією наукової праці; б) наукові установи, їхнє обладнання; в) методи науково-дослідної роботи; г) наукові поняття і категорії; д) систему наукової інформації, а також сукупність знань, що виступають передумовою, або засобом чи результатом наукового виробництва. Наука перестає бути долею одинаків. Її сфера охоплює усе більшу кількість людей, виникає необхідність обміну ідеями.

2. Методика викладання та її вимоги.

Зміст кожного навчального предмета визначається методикою викладання, і є конкретним її вираженням. Зміни суспільних пріоритетів висувають перед освітою все нові завдання, які втілюються у змісті освіти в цілому, та у структурі окремих навчальних предметів. Однак інтеграція знань з історії та теорії культури, на наш погляд, не завжди сприяє ґрунтовності загальнонаукових знань майбутніх викладачів, не забезпечує повною мірою високий рівень узагальнень і широке перенесення їх на інші педагогічні та спеціальні дисципліни.

Методика викладання предметів культурологічного спрямування сьогодні поки що не являє собою єдиної усталеної системи. Її формування відбувається у процесі оформлення як навчального предмета. На перших його етапах складається досвід викладання, він узагальнюється і систематизується. На цій основі формулюються певні принципи і правила, розробляються методичні рекомендації з окремих питань викладання. Поряд з узагальненням досвіду проводяться педагогічні дослідження. Рівень і

характер досліджень, їх методологічна обґрунтованість та методичний інструментарій визначаються загальним рівнем розвитку педагогіки.

На нашу думку, традиційний процес викладання вказаного курсу, найважливішого серед культурологічних дисциплін, який на жаль, у багатьох виданнях являє собою виклад загальновідомих мистецьких положень, прописних істин, не вирішують сучасних проблем оновлення педагогічної освіти.

Сутність сучасної технології навчання (он-лайн, оф-лайн) полягає у визначенні найбільш раціональних способів досягнення поставлених навчальних цілей. Тобто педагогічні технології у підготовці викладача розглядаються як системний метод організації навчального процесу, спрямований на його оптимальну побудову та реалізацію педагогічного процесу, що ґрунтується на особистісно-діяльнісному підході, який сприяє інтенсифікації процесу навчання.

Основною формою навчання є лекційно-семінарська система, яка передбачає лекційні, семінарські, практичні заняття, різноманітну роботу студентів з науковими джерелами, дистанційне навчання, тощо.

Методика викладання дисциплін культурологічного спрямування концентрує свою увагу на вивченні й систематизації особливостей культурного процесу з урахуванням характеру педагогіки як предмета і завдань її вивчення. При цьому актуальними залишаються загальні характеристики процесу навчання:

- динамічність, постійний розвиток, зміни, вдосконалювання відповідно до вимог суспільства і завдань, що постійно ускладнюються, а також рівня готовності студентів до навчання;
- двосторонній характер процесу навчання, досягнення гармонії у діяльності викладача і студента;
- діяльнісний характер навчання як з боку викладача, так і студента;
- можливість поділу процесу навчання на певні етапи;

- можливість деталізації дій суб'єктів, перевірки перебігу процесу навчання на окремих етапах, а також з окремих напрямів;
- керованість процесу навчання.

Методика викладання дисциплін культурологічного спрямування враховує відомості інших мистецьких наук і вирішує, в якій послідовності вивчати ці предмети, встановлює між ними зв'язок з метою уникнення простого повторення тих самих положень у викладанні різних дисциплін.

Термін «методика» означає сукупність засобів, умов, джерел пов'язаних у систему логікою процесу досягнення потрібного результату. Методика описує отримання нового педагогічного знання, її окремих кроків і в цілому визначає програму дослідження, його конкретні завдання на кожному етапі.

Методика викладання повинна відповідати навчальній програмі курсу (силабус), його конкретним завданням і цілям, відображати мету та основні вимоги щодо вивчення дисципліни. Для вивчення того чи іншого курсу доводиться розробляти свою методику, яка відповідає б специфіці навчальної дисципліни. У кожній темі наводиться перелік питань, які винесено для обговорення, аналізуються основні поняття та терміни, розкривається основний зміст теми.

З метою формування інтересу до змісту розділів авторами наводяться ситуації, розв'язання яких вимагає від майбутніх викладачів ґрунтовних теоретичних знань, творчого їх використання, а також осмислення власного педагогічного досвіду. Завершується кожна тема короткими висновками, питаннями та завданнями для здійснення контролю і самоконтролю, розвитку вмінь розмірковувати, оцінювати, порівнювати, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, аргументувати ті чи інші положення.

Доцільно кожен тему закріплювати методами засвоєння знань та узагальнювати попередньо викладений матеріал, тобто робити висновки.

Предмет, мета й завдання курсу «Методика викладання культурологічних дисциплін». Методи завжди є похідними від предмета і мети дослідження, обумовлені його змістом та умовами здійснення.

Необхідно обґрунтувати їх вибір, розкрити способи взаємозв'язку як певної системи, з'ясувати джерела дослідження, визначити послідовність застосування процедур, тобто методику наукового пошуку.

Висновки.

Отже, загальною метою фахової підготовки майбутнього викладача залишається озброєння його професійними знаннями настільки, наскільки вони можуть представити об'єктивний науковий матеріал для раціональної побудови педагогічного процесу загалом і в галузі окремої спеціальності зокрема. Важливою складовою методики викладання дисципліни є визначення джерел за культурологічним та педагогічним спрямуванням.

Практика навчального процесу збагачує викладацьку теорію новими фактами, ідеями і служить критерієм поєднання новаторського з досвідом роботи на основі впровадження досягнень педагогічної науки. До новаторського досвіду відносять тільки таку практику, якій притаманні елементи творчого пошуку, новизни, оригінальності.

Література.

1. Галіченко М. В., Поліщук І. Є. Історія української культури: Навчально-методичний посібник. Для студентів усіх напрямів підготовки університету. – Херсон, 2014. – 85 с.
2. Закович М. Культурологія: українська і зарубіжна культура. Навч. посіб. – К., 2004.
3. Культурологія: українська та зарубіжна культура. /За ред. М.Заковича. – К., 2006.
4. Філіпенко А.С. Основи наукових досліджень. – К., 2004.

Запитання.

1. Поясніть необхідність виникнення навчальної дисципліни - методика викладання предметів культурологічного спрямування.
2. Як реалізуються ідеї педагогіки співробітництва у курсі методики викладання предметів культурологічного спрямування.

3. Яку роль відіграють методологічні засади педагогіки та методики викладання предметів культурологічного спрямування у процесі професійного становлення педагога?
4. У чому полягає сутність одного із завдань навчальної дисципліни методики викладання предметів культурологічного спрямування – формування професійно-педагогічної спрямованості майбутніх викладачів?
5. Розкрийте практичне значення курсу методики викладання предметів культурологічного спрямування.
6. Дайте визначення і проаналізуйте поняття «методика викладання».
7. Назвіть і прокоментуйте основні завдання методики викладання предметів культурологічного спрямування у вищому навчальному закладі.

Тема 2. Навчальні програми з культурологічних дисциплін у вищих навчальних закладах.

Мета. Розкрити дисциплінарну методологію (результати дослідження в окремих галузях культурологічної науки) – закономірності навчання, виховання, розвитку особистості та методологію міждисциплінарних досліджень.

План.

1. Типові навчальні програми з культурологічних дисциплін для вищих закладів.
2. Розробка авторської навчальної програми з культурологічних дисциплін для вищих закладів.

Зміст лекції.

1. Типові навчальні програми з культурологічних дисциплін для вищих закладів.

Для свого успішного розвитку будь-яка наука постійно піклується про підготовку нової генерації дослідників. Однак вони мають отримати необхідну підготовку, яка здійснюється за допомогою відповідної освіти. Досягнення ж вершин науки починається з вивчення її основ, які викладено у навчальних предметах.

Навчальний предмет містить не всю науку, а лише її основи, які спеціально відібрані з урахуванням завдань навчання, віку і підготовки студентів. Його основною функцією, на відміну від науки, є навчальна програма. Предмет не обов'язково має бути точною копією структури науки. Завдання викладача полягає у наповненні матеріалом з даної дисципліни, знаннями, що є домінуючим при визначенні структури предмета.

При конструюванні предмета відбувається не просте відтворення даних науки, але й поглиблення, уточнення понять, систематизація самої науки. Навчальний предмет, з метою реалізації своєї основної освітньої функції, будується за певною системою, яка зрештою може вплинути і на систему всієї науки.

Навчальний предмет інтегрує в собі все те, що є продуктивним у науці і виступає ще одним засобом для перевірки наукових положень. Творчо адаптовані до навчального предмету наукові поняття, категорії можуть використовуватися у науковому обігу в уточненому, перетвореному вигляді.

Навчальний план - це затверджений Міністерством освіти і науки документ, який визначає склад навчальних предметів, що вивчаються в навчальному закладі, порядок (послідовність) їх вивчення й кількість навчальних годин, що відводяться на вивчення кожного предмету в окремих класах (групах). Внаслідок специфіки роботи в різних навчально-виховних закладах навчальні плани складаються окремо для кожного їх виду.

Навчальний предмет – основи відповідної науки або мистецтва: знання, вміння і навички, що мають загальноосвітній характер і відповідають меті навчання і виховання певної вікової групи. Це дидактично обґрунтована і педагогічно адаптована система знань, умінь та навичок відібраних із

відповідної науки чи мистецтва для вивчення у навчальному закладі. У сучасних навчальних планах усі предмети поділяють на три групи: предмети обов'язкові (базовий компонент), предмети за вибором студентів (диференційований компонент) і предмети, вивчення яких визначається радою університету. На основі навчальних планів складаються навчальні програми.

Навчальна програма - це затверджений Міністерством освіти і науки документ, в якому розкривається зміст освіти з кожного предмета, в кожній групі і спеціальності і визначається система наукових знань, світоглядних і морально-естетичних ідей, а також практичних умінь і навичок, якими необхідно оволодіти студентам.

Навчальний предмет у вищому навчальному закладі наближується до структури науки. У ньому містяться не тільки дані, встановлені наукою, але й надається інформація про її різні підходи до їх пізнання, успіхи і невдачі у пошуку істини. У навчальному предметі розкриваються методологія і методи наукового дослідження з метою поступового прилучати студентів до наукового пошуку.

При складанні навчального предмету необхідно робити посилання на методологію міждисциплінарних досліджень. Так курс «Методика викладання предметів культурологічного спрямування» тісно пов'язаний з такими дисциплінами як: «Культурологія», «Методологія культурологічного аналізу», «Культура постмодерну», «Сучасна візуальна культура», «Історія української культури», «Соціологія культури», «Етика та естетика», «Проектування соціально-культурної діяльності», «Історія зарубіжної культури», «Українська і зарубіжна культури», «Педагогіка вищої школи», тощо.

2. Розробка авторської навчальної програми з культурологічних дисциплін для вищих закладів.

Кожна наука являє собою певну систему знань, взаємопов'язаних внутрішньою послідовністю і логікою розвитку предмета. Так,

культурологічні знання належать до найдавніших знань людини. Вони почали народжуватися разом з людським суспільством, коли з'явилася потреба передавати наступним поколінням досвід виживання. Культурні відносини створили різноманітні форми їх фіксування. Спочатку це були побутові норми – вірування, правила, ритуали. Поступово склалися традиції, звичаї, народний фольклор, де втілювалися погляди народу про те, який досвід і яким чином треба передавати молоді, які вимоги висуває до неї суспільство. Так народжувалися новітні форми фіксування культурних відносин, при цьому зберігалось все існуюче раніше. Тепер указану систему знань відносять до культурології у вигляді категорій, термінів, порад, рекомендацій, звичаїв, обрядів, викладених у художній літературі, етнографічних та етнологічних дослідженнях.

Висновки.

У вищих навчальних закладах введено курс «Методика викладання предметів культурологічного спрямування» вивчення якого базується на розроблені навчальній програмі. Вказана програма визначає зміст методики викладання в яких вперше були висвітлені найбільш важливі методологічні проблеми (програма додається). Розробка авторської навчальної програми з врахування основних змістовних вимог (модулі, розділи, рекомендована література, методичні рекомендації до виконання контрольних робіт, тестування, глосарій) з культурологічних дисциплін для вищих закладів.

Література.

- 1.Новосад М. Культурологія: Методичні рекомендації для студентів вищих навчальних закладів. - Івано-Франківськ. - 2009.
- 2.Новосад М. Історія української культури: Навчально-методичне забезпечення для дистанційної форми навчання. - Івано-Франківськ. – 2018.- 250с.

3. Новосад М. Методичні рекомендації до написання курсових курсових, бакалаврських та магістерських робіт/М.Г. Новосад – Івано-Франківськ: НАІР, 2014.- 40с.

Запитання.

1. Проаналізуйте істотні ознаки, які характеризують сучасний рівень і стан розвитку наукового знання.
2. Охарактеризуйте основні етапи становлення культурології як науки.
3. Назвіть сучасні вимоги до підготовки майбутнього викладача.
4. У чому полягають особливості поняття «культурологія»?
5. Вказати специфіку складання навчальних планів з даного курсу.
6. Що таке навчальний план?
7. Вказати відмінності навчального предмету і навчальної програми.

Тема 3. Методика підготовки й проведення лекційних занять із культурологічних дисциплін у вищих навчальних закладах.

Мета. Ознайомити студентів з основами побудови лекційного курсу у вищому навчальному закладі освіти.

План.

1. Поняття «лекція», види.
2. Методика підготовка викладача до лекції.
3. Роль першої лекції з нової навчальної дисципліни.
4. Активізація уваги студентів на лекції.

Зміст лекції.

1. Поняття «лекція», види.

Лекція як організаційна форма навчання у ВНЗ, її види та функції. Слово «лекція» походить від латинського *lectio* і означає «читання». Саме це

значення було характерне для неї з самого початку (з XIII сторіччя лекція являла собою читання з коментарями наукових трактів, повідомлень).

Лекція є найдавнішою формою організації навчання у вищому навчальному закладі і до сьогоднішнього дня посідає одне з найбільш важливих місць серед інших організаційних форм навчання. Лекція як метод навчання реалізує наступні функції: інформаційна, орієнтовна, пояснювальна, переконлива, виховна. Її сутність не в односпрямованій діяльності викладача, а у взаємодії зі студентами і обов'язково активній, спрямованій на сумісний навчальний пошук, а не в механічному поєднанні цих двох діяльностей.

Ціль лектора полягає не стільки у тому, щоб повідомити певний обсяг знань студентам, скільки у тому, щоб забезпечити їхню активність, тобто створити всі необхідні умови для того, щоб студент захотів «взяти» те, що пропонує викладач на лекції.

Лекції бувають за своїм змістом вступні, тематичні, оглядові, заключні. За способом викладу та засвоєння матеріалу студентами: ілюстративні, проблемні, лекції – прес-конференції, лекції – консультації, лекції – бесіди, лекції – дискусії. За характером передачі змісту: академічні, або традиційні, інноваційні, бінарні.

Лекція – організаційна форма навчання на протязі всього заняття повідомляє новий навчальний матеріал. Дидактичними цілями лекції являється засвоєння нових знань, систематизація і узагальнення знань, формування на їх основі ідейних поглядів, впевнень, переконань і світогляду.

Типи лекцій: вступна - відкриває лекційний курс того чи іншого предмету; оглядова – (для заочної форми навчання) знайомить з структурою навчальної дисципліни, основними положеннями курсу, містить програмові вимоги, основну літературу; поточна лекція – систематичне викладання навчального матеріалу дисципліни. Кожна лекція присвячена певній темі, має закінчення, але пов'язана з наступним матеріалом; підсумкова –

завершує вивчення курсу чи певного матеріалу. Види лекцій (публічна, масова, групова, аудиторна).

Лекція – один з методів усного викладання знань. аудиторна лекція застосовується для викладання широкого за змістом матеріалу, нерідко узагальненого характеру. Вона має велике значення для підготовки молоді до наступного навчання і самоосвіти. Для кращого, свідомого сприймання і засвоєння студентами матеріалу лекції слід дотримуватися таких вимог: 1) чітко формулювати тему лекції, її мету і план.

План лекції бажано задиктувати; 2) викладання матеріалу слід вести у такому темпі, із застосуванням таких прийомів, за яких учні могли робити вибіркові записи; 3) лекція може супроводжуватися демонструванням або ілюструванням наочних посібників (картин, діапозитивів, муляжів тощо); 4) лекція – монологічна форма викладання нових знань. Як правило, вона не включає запитань до студентів; 5) лекція характеризується чітко окресленими висновками, що впливають з аналізу пропонованого слухачам матеріалу.

2. Методика підготовки лекції включає вимоги:

1. Чітке визначення місця лекції в структурі навчальної дисципліни, теми та завдання лекції, з урахуванням студентської аудиторії, в якій вона буде читатись.

2. Опрацювання джерел інформації, узагальнити та систематизувати її, відокремити основне та другорядне, визначити ключові положення, обов'язково віднайти матеріал для забезпечення ефекту новизни, цікаві факти для ілюстрації теоретичних положень, мотивації студентів.

3. Складання розгорнутого плану лекції та композиційно оформити її зміст (що скажете на початку лекції, щоб зацікавити, заінтригувати, мобілізувати, забезпечити пізнавальну активність; що буде кульмінацією лекції; де використаєте мультимедіа; з якими запитаннями звернетесь до аудиторії; чим особливо здивуєте студентів; як завершите лекцію, щоб викликати післядію, тощо).

4. Вибір оптимального варіанту початку лекції, щоб викликати увагу до її змісту, зацікавити та зразу ж включити студентів у роботу, створивши сприятливу психологічну робочу атмосферу.

5. Виокремити в конспекті лекції основне та суттєве, що обов'язково необхідно повідомити студентам, продумайте прийоми його варіативного повторення з метою кращого їх розуміння та засвоєння.

6. Робота над змістом лекції з позицій його доступності для студентів, лаконічності та забезпечення логічного зв'язку між окремими частинами інформації, чіткої послідовності викладу, зв'язку з життям, з практикою, потребами та інтересами студентів.

7. Вибір прийомів активізації уваги, пізнавальної та інтелектуальної активності студентів у процесі лекції.

8. Формулювання поради студентам щодо кращого засвоєння інформації на лекції, подальшої самостійної роботи над темою і змістом лекції.

9. Підбір запитання студентів та продумайте відповіді на них.

10. З метою уникнення мовних помилок в процесі повідомлення лекційного змісту визначить наголоси, особливості вимови слів (орфоепічні норми) та їх правопис.

Підбір літературних та наукових джерел, ілюстративного матеріалу до лекційного заняття з культурологічних дисциплін. Розробка плану й змісту лекційного заняття з культурологічних дисциплін. Оформлення конспекту лекції з культурологічних дисциплін.

Однією з найважливіших умов результативності лекції є ретельна підготовка до неї викладача. Коротко зупинимось на рекомендаціях, якими можна скористатись, готуючись до лекції:

1. Чітко визначити місце лекції в структурі навчальної дисципліни, тему та завдання лекції, з урахуванням студентської аудиторії, в якій вона буде читатись.

2.Опрацюйте джерела інформації, узагальніть та систематизуйте її, відокремте основне та другорядне, визначити ключові положення,

обов'язково віднайдіть матеріал для забезпечення ефекту новизни, цікаві факти для ілюстрації теоретичних положень, мотивації студентів.

3. Складіть розгорнутий план лекції та композиційно оформіть її зміст (що скажете на початку лекції, щоб зацікавити, заінтригувати, мобілізувати, забезпечити пізнавальну активність; що буде кульмінацією лекції; де використаєте мультимедіа; з якими запитаннями звернетесь до аудиторії; чим особливо здивуєте студентів; як завершите лекцію, щоб викликати післядію, тощо).

4. Виберіть оптимальний варіант початку лекції, щоб викликати увагу до її змісту, зацікавити та зразу ж включити студентів у роботу, створивши сприятливу психологічну робочу атмосферу.

5. Виокремить в конспекті лекції основне та суттєве, що обов'язково необхідно повідомити студентам, продумайте прийоми його варіативного повторення з метою кращого їх розуміння та засвоєння.

6. Попрацюйте над змістом лекції з позицій його доступності для студентів, лаконічності та забезпечення логічного зв'язку між окремими частинами інформації, чіткої послідовності викладу, зв'язку з життям, з практикою, проблемами та інтересами студентів.

7. Продумайте прийоми активізації уваги, пізнавальної та інтелектуальної активності студентів у процесі лекції.

8. Сформулюйте поради студентам щодо кращого засвоєння інформації на лекції, подальшої самостійної роботи над темою і змістом лекції.

9. Спрогнозуйте можливі запитання студентів та продумайте відповіді на них.

10. З метою уникнення мовних помилок в процесі повідомлення лекційного змісту визначити наголоси, особливості вимови слів (орфоепічні норми) та їх правопис.

3. Роль першої лекції з нової навчальної дисципліни.

Надзвичайно велике значення має перша лекція з навчальної дисципліни. Як викликати і утримати інтерес до неї? Це перше питання

методики викладання будь якої дисципліни. Можна обрати традиційний шлях, знайомлячи на першій лекції з предметом навчальної дисципліни, її структурою, основними категоріями. Це цілком логічно, але не виграшно в плані мотивації. При такому підході студент сприймає, скажімо, культурологія, як ще одну навчальну дисципліну в розкладі, з якої проводитимуться лекції, практичні, модульний контроль. Перша зустріч викладача зі студентами є важливою в плані педагогічно доцільної самопрезентації, мета якої, як відомо, викликати до себе позитивне ставлення, симпатію, довіру.

Подібної презентації потребує і культурологія, як нова, унікальна, важлива, жива і цікава за своїм змістом дисципліна. Це мають відчутти студенти на першій лекції, коли частина з них визначається: відвідувати чи не відвідувати заняття з цієї дисципліни далі.

Непродумана, традиційна, стереотипна презентація нової дисципліни спричиняє аналогічне ставлення до її змісту, який засвоюватиметься на чисто термінологічному рівні з установкою: відповісти на семінарі, виконати тестові завдання, скласти залік, екзамен. Такий зміст, не ставши особистісним, у кращому випадку певний час може й буде перебувати в інструментальній сфері особистості до тих пір, поки студент не складе екзамену і не «скине» тих знань, які він утримував до пори до часу, будучи мотивованим тим, що на нього попереду чекав екзамен.

Щоб зміст набув особистісного значення, ставав цінністю для майбутнього педагога, він спочатку має бути оціненим і прийнятим мотиваційно-ціннісною сферою особистості: чи варті ці знання того, щоб їх утримувати в довготривалій пам'яті. Саме тому перша зустріч має бути спрямована на мотиваційно-ціннісну сферу особистості, ту сферу, де формується ставлення, яке передуює прийняттю чи неприйняттю змісту.

Значно посилюється інтерес до теорії, якщо її вивчення розпочинається з розгляду тих педагогічних явищ, ситуацій, які не можуть бути успішно розв'язаними без опори на теорію. Тому на початку лекції створюються

ситуації, формулюються проблеми, які беруть за живе всіх студентів, а потім викладач звертається до них: «Запишіть тему сьогоднішньої лекції, зміст якої допоможе вам успішно розв'язати поставлені проблеми. В кінці лекції повернемося до створених щойно ситуацій, а ви допоможете мені у її змісті знайти способи їх успішного розв'язання».

4. Активізація уваги студентів на лекції.

Як зацікавити студентів на початку лекції і чому це важливо? Якщо телевізійна передача не подобається, то можна виключити телевізор, якщо ж не подобається лекція, студент вимикає себе. Одного разу розповідали про цікавий випадок: старенький викладач читав студентам лекцію. Читав з байдужим обличчям, оскільки те, що він читав, йому самому не подобалось. Лектор був втомлений і на деяку мить відключився (заснув). Коли отямився – злякався: «Що зі мною відбувається, я ж читаю лекцію». Підняв очі, подивився на студентів... і зразу ж заспокоївся: в залі ніхто навіть не побачив, що лектор відключився, тому що слухачі відключили себе ще на початку лекції.

Висновки.

Таким чином, ще відомий англійський католицький письменник, мислитель к. ХІХ - поч. ХХ ст. Г. К. Честертон говорив: «Промова потребує захоплюючого початку і переконливої кінцівки. Завдання хорошого лектора – максимальне зближення цих двох речей». Стосовно початку лекції цінні поради дає Д. Карнегі у книзі «Як виробити впевненість у собі і впливати на людей, виступаючи публічно». «Для того, щоб ваші прагнення стати хорошим оратором швидко й успішно були досягнуті, вам необхідно дотриматись таких правил:

Перше: розпочати промову з сильним і наполегливим прагненням досягти своєї цілі. Це має набагато більше значення, ніж ви думаєте. Якщо ваші прагнення в'ялі і слабкі, ваші досягнення набудуть такого ж самого характеру. Якщо ж ви прагнете до своєї мети завзято, з енергією бульдога,

що переслідує кішку, то ніщо у вашій галактиці не зможе вас зупинити. А для цього потрібно з великим бажанням займатись самовихованням.

Друге: потрібно твердо знати, про що ви збираєтесь говорити. Виступайте лише у тому випадку, якщо у вас є що сказати і ви добре це знаєте.

Третє: проявляйте впевненість». Цілком доречно було б звернутись і до порад видатного оратора минулого Анатолія Федоровича Коні, який про початок спілкування лектора з аудиторію говорив так: «Перші слова лектора повинні бути надзвичайно простими, доступними, зрозумілими і цікавими. Вони мають викликати інтерес, зачепити увагу.

Література.

1. Дубасенюк О. А. Методика викладання педагогіки: курс лекцій / О. А. Дубасенюк, О. Є. Антонова. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – 328 с.
2. Мистецтво бути викладачем: Практич. посібн./А. Брінклі, Б. Дантес, С. Флемм, С. Флемінг, Ч. Форсі, Е. Ротшильд / За ред. О. С. Сидоренка. – К.: Навчально-методичний центр «Консорціум із удосконалення менеджмент - освіти в Україні», 2003. – 144 с.
3. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник / В. М. Нагаєв. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 232 с.

Запитання.

1. У чому полягають особливості підготовки лекції ?
2. Охарактеризуйте види лекцій.
3. Проаналізуйте побудову поточної лекції.
4. Визначте основні вимоги до складання лекцій.
5. Охарактеризуйте значення вступної лекції.

Тема 4. Методика організації і проведення семінарських занять із культурологічних дисциплін у вищих навчальних закладах.

Мета. Поглибити знання студентів щодо методики організації і проведення семінарських занять.

План.

1. Види семінарів та їх методика проведення.
2. Характеристика методів контролю і самоконтролю у практичному навчанні.
3. Типи уроків.

Зміст лекції.

1. Види семінарів та їх методика проведення.

Одним з основних видів навчальних практичних занять студентів при вивченні дисципліни є семінарське заняття. Семінар – організаційна форма навчання являє собою особливе місце в процесі навчання її відмінність від інших форм навчання полягає в тому, що семінар орієнтує студентів на самостійну навчально-пізнавальну діяльність.

Ціль семінару – закріплення, перевірка знань, привити уміння і навички самостійної роботи з науковими джерелами, формувати і розвивати культуру мови, логічне мислення і самоаналіз студента.

Метою семінару є певний синтез опрацьованої студентами літератури, співвіднесення її з матеріалом лекцій, формування у майбутніх учителів уміння критично оцінювати різні джерела знань. Чіткий порядок питань у плані семінару необхідний студенту у підготовці до заняття для усвідомлення логіки теми, послідовності її розвитку.

На семінарі доцільно розглядати актуальні проблемні питання. Основною метою цього виду навчальних занять є не стільки перевірка знань, скільки розвиток самостійності мислення студентів, уміння відстоювати свою власну позицію. Семінарське заняття є найбільш складною формою організації навчального процесу. Йому притаманні чотири основні функції, а

саме: 1) поглиблення, конкретизація і систематизація знань, набутих студентами на попередніх етапах навчання (лекції, самостійна робота, консультації); 2) розвиток навичок самостійної роботи, формування творчого мислення; 3) розвиток уміння формулювати і відстоювати свою думку; 4) контроль за рівнем та характером засвоєння матеріалу студентами.

Види семінарських занять: семінар–бесіда – проводиться у формі розгорнутої бесіди згідно плану з коротким вступом і висновками викладача. Види (індивідуальна, групова, стандартизована, вільна). Семінар-бесіда – діалогічний метод вивчення матеріалу в ході безпосереднього спілкування за допомогою попередньо підготовлених запитань. Стандартизований семінар-бесіда передбачає строгу послідовність чітко сформульованих питань. Вільна – не передбачає такої регламентації, починається семінар з приємної для студентів теми, встановлення контакту, виявлення інтересу, поваги та доброзичливе ставлення.

Бесіда - діалогічний метод навчання, коли викладач, спираючись на знання та практичний досвід учнів, за допомогою запитань підводить їх до розуміння нового або уточнення, поглиблення, розширення відомого. Залежно від мети виділяють різні види бесід

За основними методами проведення їх можна поділити: на семінар-бесіду, семінар-коментар, семінар-комбінований, семінар-обговорення. Кожен з цих видів семінарів поступово збільшує вимоги до самостійної підготовки учнів, які ускладнюються за змістом і формою. Семінар може мати риси наукового завдання, на якому обговорюються не тільки зміст, але й методика набуття знань.

Види бесід: За дидактичною метою За рівнем пізнавальної самостійності студентів. Підготовча або вступна Репродуктивно-відтворювальна Пояснювальна або бесіда-повідомлення. Евристична Підсумкова Контрольно-перевірна. Наприклад, бесіда-повідомлення - викладач пояснює новий матеріал за допомогою запитань і відповідей, користуючись накопиченими знаннями, спостереженнями, досвідом; евристична бесіда –

викладач ставить такі запитання до учнів, які не лише збуджують їх до простого відтворення знань, але й примушують порівнювати певні факти, предмети, явища і шляхом логічного судження підходити до нових понять тощо. Залучає до підготовки всіх студентів по даних питаннях плану семінару, доповнення, рецензії виступів, постановка проблемних питань, висновки після обговорення кожного питання.

Зміст та хід семінарського заняття з культурологічних дисциплін. Семінар–прослуховування і обговорення рефератів, доповідей, презентацій. Методика підготовки (попередній розподіл завдань між студентами). Семінар-диспут. Вимоги, проблеми, прийняття правильного рішення. Методика організації дискусії у процесі семінарського заняття з культурологічних дисциплін.

Змішана форма семінару – комбіноване заняття, яке включає різні форми опитування, обговорення доповідей, вільні виступи, дискусії. Позитивні переваги семінарських занять полягають у наявності контакту з навчаючим, можливість повного врахування реакцій його поведінки, вміння аналізувати, порівнювати, доповнювати, узагальнювати, давати свою оцінку. Оформлення методичних рекомендацій до семінарського заняття.

2. Характеристика методів контролю і самоконтролю у практичному навчанні.

Застосування методів контролю та самоконтролю у навчанні дає можливість не тільки визначати рівень навченості студентів, а, головним чином, коректувати подальшу діяльність вчителя (або самого учня у випадку застосування методів самоконтролю).

Усний контроль здійснюється під час індивідуального та фронтального опитування. При індивідуальному опитуванні викладач ставить перед студентом кілька запитань, відповідаючи на які останній показує рівень засвоєння ним навчального матеріалу. При фронтальному опитуванні викладач підбирає серію логічно пов'язаних між собою питань і ставить їх перед усією групою, викликає для короткої відповіді тих чи інших студентів.

Під час використання методів цієї групи студенти вчаться логічно мислити, аргументувати, висловлювати свої думки грамотно, образно, емоційно, набувають досвіду обстоювати свою точку зору. Але така перевірка знань потребує багато часу, збуджує нервову систему опитуваного учня, нерідко буває суб'єктивною, нерівнозначною (різний рівень складності запитань різним студентам).

Методи письмового контролю – письмова перевірка знань, умінь та навичок учнів. Названа група методів включає: проведення письмових контрольних робіт, творів, диктантів, письмових заліків, метод тестового та графічного, програмованого контролю тощо. Письмова перевірка знань не потребує багато часу, може охоплювати велику кількість навчаючих одночасно, є більш об'єктивним методом перевірки знань та умінь учнів.

Метод тестового контролю передбачає відповіді учня на тестові завдання, що дає змогу за короткий час перевірити знання певного навчального матеріалу учнями всього класу. Однак така перевірка може виявити лише знання фактів, але не здібності, вона заохочує механічне запам'ятовування, а не роботу думки; потребує багато часу для складання програм.

Метод графічного контролю – перевірка навчального матеріалу у вигляді складання студентом узагальненої наочної моделі, яка відображає певні відношення, взаємозв'язки об'єкта або їх сукупності. Застосування методів лабораторного контролю полягає у перевірці вмінь користуватися приладами, розв'язувати експериментальні задачі, проводити досліди тощо. Метод машинного контролю. Це метод виконання програмованих вправ на комп'ютері. Методи самоконтролю. Це вміння самостійно знаходити помилки, недоліки, намічені способи їх подолання.

Надаючи перевагу тим або іншим методам навчання, необхідно дотримуватися таких критеріїв: 1) відповідність методів принципам навчання; 2) відповідність мети завданням навчання; 3) відповідність мети,

завдань і змісту даної теми; 4) відповідність змісту матеріалу навчальним можливостям студентам.

3. Типи уроків: 1) вступні уроки; 2) уроки первинного ознайомлення з матеріалом; 3) уроки створення понять, встановлення законів і правил; 4) уроки застосування отриманих знань на практиці; 5) уроки навичок (тренувальні) 6) уроки повторення і узагальнення; 7) контрольні уроки; 8) комбіновані (мішані).

Класифікація занять за ознакою основного способу їх проведення:

Існує: 1) уроки з різноманітними видами занять; 2) уроки-лекції; 3) уроки-бесіди; 4) уроки-екскурсії; 5) уроки самостійної роботи; 6) уроки лабораторної роботи та інших практичних занять.

Найбільш розповсюдженою у педагогічній теорії і практиці є класифікація уроків за основною дидактичною метою занять: 1) урок засвоєння нових знань; 2) урок засвоєння навичок і вмінь; 3) урок застосування знань, навичок і вмінь; 4) урок узагальнення і систематизації знань; 5) урок контролю і корекції знань, навичок і вмінь; 6) комбінований урок.

Співвідношення уроків різних типів неоднакове і залежить від характеру навчальної дисципліни, мети і задач окремих навчальних предметів. Класифікація уроків за основною дидактичною метою найбільш зручна для практичного застосування.

Складаючи календарний план занять, вчитель розподіляє уроки за окремими розділами у відповідності до дидактичних цілей, визначаючи певні типи уроків з кожної теми. Класифікація уроків за основною дидактичною метою доцільна і тому, що вона дозволяє більш чітко визначити мету і завдання кожного уроку і мобілізувати школярів на успішне їх розв'язування.

Урок має свою структуру (будову). В поняття “структура уроку” вкладається три ознаки: склад (з яких елементів або етапів складається урок), послідовність (в якій послідовності ці елементи входять до заняття), зв'язок

(як вони між собою пов'язані). Урок не є статичною формою. Це складна динамічна система, якій притаманні всі закони діалектики.

В його структурі деякі дидактики виділяють зовнішні (макроелементи) і внутрішні (мікроелементи). Кожний тип уроку має певну чітку мету. Ця мета досягається поступово, в силу розв'язання ряду послідовних задач. Ці основні задачі, необхідні для досягнення дидактичної мети, і є елементами макроструктури.

Для кожного типу уроку макроструктура є постійною, незмінною, оскільки не змінюються закономірності і задачі того чи іншого процесу, що здійснюється на уроці. Проте, крім основних макроетапів, кожний тип уроку має внутрішню структуру - мікроструктуру. Вона визначається тими способами, методами, засобами, за допомогою яких розв'язуються окремі задачі на кожному етапі уроку. Мікроструктура є мобільною, динамічною частиною уроку.

Ефективність кожного уроку визначається не тільки макроструктурою, але й мікроструктурою, яка передбачає методи, прийоми, засоби навчання і їх послідовність та взаємозв'язок на кожному макро- і мікроетапі. Плануючи мікроструктуру, потрібно виходити з рівня пізнавальної активності і самостійності учнів у виконанні навчальних завдань.

Майже в усіх типах уроків наявні такі структурні елементи: вступна частина, перевірка домашнього завдання, вивчення нового матеріалу, повідомлення домашнього завдання, закінчення уроку.

Вступна частина уроку повинна забезпечити нормальну зовнішню обстановку для роботи та психологічний настрій учнів на нормальну роботу. Перевірка домашнього завдання складається з двох частин: перевірки письмового завдання, яку здійснюють різними методами залежно від поставленої мети, і усної перевірки знань, яку проводять за допомогою розглянутих раніше методів.

Вивчення нового матеріалу передбачає або повідомлення вчителя за допомогою словесних методів навчання, або самостійну роботу учнів з

підручниками, навчальними посібниками та ін. Закріплення нового матеріалу має на меті встановлення міцного зв'язку між щойно набутими знаннями і засвоєними раніше.

Повідомлення домашнього завдання. Викладач повинен продумувати його зміст, щоб воно було конкретним, посильним для учнів. Спираючись на знання сутності процесу навчання, знання його загальних методів і розглянутих вище основних елементів переважної більшості типів уроків, неважко визначити структуру кожного типу уроку.

Урок повідомлення нових знань: перевірка домашнього завдання, актуалізація та корекція опорних знань, умінь і навичок; повідомлення учням фактичного матеріалу, осмислення зв'язків і залежностей між елементами вивчуваного; узагальнення та систематизація знань; підсумки уроку; повідомлення домашнього завдання.

Урок формування вмінь і навичок: перевірка домашнього завдання, актуалізація та корекція опорних знань, умінь і навичок; повідомлення теми, мети й завдань уроку й мотивація навчання школярів; вивчення нового матеріалу (вступні, мотиваційні та пізнавальні вправи); первинне застосування учнями знань у стандартних ситуаціях (тренувальні вправи за зразком, інструкцією, завданням); творче перенесення знань і навичок у нові ситуації (творчі вправи); підсумки уроку й повідомлення домашнього завдання.

Урок застосування знань, умінь і навичок: перевірка домашнього завдання, актуалізація та корекція опорних знань, умінь і навичок; повідомлення теми, мети й завдань уроку і мотивація навчання школярів; осмислення змісту послідовності застосування способів виконання дій; самостійне виконання учнями завдань під контролем і з допомогою вчителя; звіт учнів про роботу й теоретичне обґрунтування отриманих результатів; підсумки уроку і повідомлення домашнього завдання.

Урок перевірки і корекції знань, умінь і навичок: повідомлення теми, мети і завдання уроку, мотивація навчання школярів; перевірка знання

учнями фактичного матеріалу й основних понять; перевірка глибини осмислення учнями знань і ступеня їх узагальнення; застосування учнями знань у стандартних та змінених умовах; перевірка виконаних робіт, їх аналіз і оцінка; підсумки уроку й повідомлення домашнього завдання.

Комбінований урок: перевірка виконання учнями домашнього завдання практичного характеру; перевірка раніше засвоєних знань; повідомлення теми, мети і завдань уроку та мотивація навчання школярів; сприймання й усвідомлення учнями нового матеріалу; осмислення, узагальнення і систематизації знань, підсумки уроку й повідомлення домашнього завдання.

Розглянуті структури є орієнтовними. Їх використовують в усіх закладах освіти різного ступеня та рівня навчання.

Література.

Дубасенюк О. А. Методика викладання педагогіки: курс лекцій / О. А. Дубасенюк, О. Є. Антонова. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – 328 с.

Мистецтво бути викладачем: Практ. посібн./А. Брінклі, Б. Дантес, С. Флемм, С. Флемінг, Ч. Форсі, Е. Ротшильд / За ред. О. С. Сидоренка. – К.: Навчально-методичний центр «Консорціум із удосконалення менеджмент - освіти в Україні», 2003. – 144 с.

Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник / В. М. Нагаєв. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 232 с.

Педагогіка : Навчальний посібник / В. М. Галузьяк, М. І. Сметанський, В. І. Шахов. – 5 – е вид., випр. і доп. – Вінниця: Видавн. ТОВ фірма «Планер», 2012. – 400 с.

Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник /В. В. Каплінський. – Вінниця: ТОВ «Ніланд ЛТД», 2015 – 224 с.

Запитання.

1. Проаналізуйте основні форми організації навчання.
2. Визначте основні спільні та відмінні ознаки індивідуальної, групової, масової форм організації навчальної діяльності.
3. Назвіть основні ознаки семінарського заняття.
4. Охарактеризуйте типи і структуру семінарських занять.
5. Складіть план проведення семінару.
6. Назвати типи уроків.

Змістовний модуль 2.

Методика організації аудиторної та позаурочної роботи студентів з вивчення культурологічних дисциплін.

Тема 5. Практичні заняття як форма навчального процесу.

Мета. Розвивати уміння та навички щодо проведення практичних занять та оволодіння різноманітними методами викладу.

План.

1. Основні різновиди практичних занять.
2. Вимоги до підготовки викладача.
3. Загальна підготовка до викладання предмету.

Зміст лекції.

1. Основні різновиди практичних занять.

Процес навчання у кожній конкретній формі організації навчальної роботи включає:

- управління педагогом навчальною діяльністю студентів (визначення мети, задач, планування, організація, контроль за виконанням завдань, засвоєнням знань, корегування діяльності);

- пізнавальну діяльність учнів, способи діяльності, способи мислення; • взаємодію вчителя і учнів; •

- регулювання педагогом міжособистісних стосунків;

- створення педагогом емоційного фону, що стимулює продуктивну діяльність учнів.

Проте, кожна з форм характеризується своєю структурою (принципом упорядкування її елементів, їх сукупністю). Так, для уроку характерні такі ознаки: дидактична мета, певний обсяг навчального матеріалу, постійний склад однакових за віком дітей, керівництво з боку вчителя діяльністю учнів з урахуванням їх індивідуальних особливостей, індивідуальних можливостей, послідовність різних видів діяльності учителя і учнів в залежності від типу уроку, оволодіння всіма учнями знаннями, вміннями, навичками, які повинні бути засвоєні за регламентований час (90хв.), чітке визначення часу і місця пари за розкладом.

На практичному занятті використовуються всі форми роботи (індивідуальні, фронтальні, групові) - це гнучка форма організації навчання. Саме тому до кожного практичного заняття доцільно розробляти практичні завдання, спрямовані на розвиток мислення майбутніх викладачів та формування практичних умінь і навичок виховної роботи з дітьми, підлітками, юнаками. На практичних заняттях широко використовуються інноваційні підходи, зокрема аналіз педагогічних ситуацій і професійно зорієнтованих педагогічних задач. Так, якщо в процесі підготовки до семінару нові знання учні здобувають самостійно, а педагог керує діяльністю опосередковано, то самостійна робота учнів на уроці в основному спрямована на застосування знань, на формування навичок і вмінь, учитель при цьому спостерігає за їх діяльністю безпосередньо, допомагаючи переборювати труднощі

Практикуми - це така форма занять, форма навчального процесу, при якій студенти самостійно виконують практичні і лабораторні роботи, застосовуючи засвоєні знання, навички, вміння. Засобом керівництва навчальною діяльністю учнів при проведенні практикумів є інструкції, які за чітко визначеними правилами послідовно керують діями учнів. Різні форми навчання створюють неоднакові (специфічні) умови для навчання, виховання і розвитку. Доцільність застосування тієї чи іншої форми визначається

конкретною дидактичною метою, змістом і методами навчальної роботи, рівнем підготовленості учнів.

Тема практикуму (Розробка плану й змісту практичного заняття з культурологічних дисциплін). Методика розробки питань плану (не більше 4-6 питань у запитальній формі). Питання повинні охоплювати основний матеріал теми, бути чіткими, короткими, зрозумілими.

Отже, виділяємо такі дидактичні вимоги до форм навчально–практичної діяльності:

- чітке визначення освітніх завдань уроку в цілому і його складових елементів, а також місця конкретного заняття в загальній системі уроків;
- визначення оптимального змісту уроку відповідно до вимог навчальної програми з предмету і метою уроку, з урахуванням рівня підготовки учнів, прогнозування рівня засвоєння учнями наукових знань, сформованості умінь і навичок як на уроці в цілому, так і на окремих його етапах;
- вибір найбільш раціональних методів, прийомів і засобів навчання, стимулювання і контролю, оптимальна взаємодія їх на кожному етапі заняття, поєднання різних форм колективної роботи на уроці з самостійною діяльністю учнів, що сприяє розвитку пізнавальної активності;
- здійснення на парі принципів і умов забезпечення успішного навчання, зокрема міжпредметних зв'язків.

2.Вимоги до підготовки вчителя.

Успіх заняття значною мірою залежить від підготовки до нього вчителя. Така підготовка складається з двох етапів: попереднього і безпосереднього.

Попередня підготовка передбачає вивчення навчальної програми, (силабусу) її пояснювальної записки, змісту самої програми, усвідомлення мети і завдань навчальної дисципліни в цілому та мети і завдань, які вирішує кожна тема.

Вчитель знайомиться з підручником, навчальними посібниками, зі спеціальною літературою, з досвідом роботи інших вчителів, аналізує

власний досвід. Він має знати, що студенти вивчали з цього предмета в попередніх курсах чи суміжних дисциплінах і що вивчатимуть у наступних. Він повинен переглянути навчальні діафільми та кінофільми, прослухати звукові посібники та ін.

Значну увагу слід звернути на матеріальне забезпечення практичних і семінарських занять. Перед початком навчального року викладач розподіляє час на вивчення всіх тем програми, визначаючи відповідні календарні терміни з урахуванням кількості тижневих годин, відведених на цей предмет навчальним планом і розкладом занять. Розподілена таким чином навчальна програма є календарним планом роботи викладача.

Безпосередня підготовка до уроку потребує глибокого продумування кожного його структурного елемента і може відбуватися в такій послідовності: - Формулювання мети і завдань уроку. Мета уроку має бути: освітня - домогтися міцного засвоєння знань, формування практичних умінь і навичок з конкретного навчального матеріалу; розвивальна - розвивати мовлення, пам'ять, увагу, уяву, мислення, спостережливість, активність і самостійність учнів, прищепити їм способи пізнавальної діяльності та ін.; виховна - сприяти формуванню наукового світогляду, моральних, естетичних та інших якостей особистості кожного школяра, вихованню колективу класу. - Визначення обсягу і змісту навчального матеріалу. Опрацьовуючи програму, підручник і посібники, визначають провідні положення та ідеї і практичний матеріал для їх розкриття.

Слід окреслити суміжні та міжпредметні зв'язки, підібрати нові факти, приклади для наповнення теми новим змістом. Цей матеріал повинен мати належну виховну спрямованість, сприяти формуванню навичок практичної роботи, розвивати інтереси і здібності студентів.

Вибір форм організації навчання. Підібравши тип уроку, слід попрацювати над раціональною його структурою, визначити тривалість коленого її елемента. Важливо продумати можливість поєднання на уроці фронтальної, групової, парної та індивідуальної роботи.

Вибір методів і прийомів навчання. Потрібно намітити, які методи використовуватимуться на кожному етапі уроку, їх поєднання, взаємо доповнення, виходячи з потреб максимальної пізнавальної діяльності учнів. При цьому слід зважати на: провідні мотиви, інтереси учнів до предмета, ставлення їх до уроків учителя; рівень сформованості вміння навчатися, працездатність, регулярність навчальної праці, виконання домашнього завдання; активність на уроках, уважність і дисциплінованість учнів; їх вміння застосовувати знання на практиці; здібності, потенційні можливості кожного.

Наочно - технічне оснащення уроку. Вчитель визначає, яку наочність або технічні засоби навчання і як буде використано на уроці. Визначення змісту й методик виконання домашнього завдання. Обсяг домашнього завдання має бути таким, щоб не перевантажувати учнів. Викладач повинен продумати зміст інструктажу щодо його виконання. Складання плану-конспекту уроку. У плані зазначають тему, мету й завдання уроку, його тип і структуру - послідовність навчальних ситуацій під час викладання навчального матеріалу та самостійної роботи студентів, перелік і місце навчальних демонстрацій, час на кожен етап уроку, необхідне обладнання для проведення уроку та навчальні посібники.

Перевірка готовності викладача до уроку. Визначення замислу уроку та змісту навчального матеріалу, методів і прийомів його розкриття. Слід обов'язково передбачити труднощі, що можуть виникнути під час уроку, способи їх подолання.

3. Загальна підготовка до викладання предмету.

1) Перегляд програм, підручників, методичних посібників. 2) Вивчення класу. 3) Підготовка матеріальної бази (ТЗН, комп'ютерна техніка, дидактичне забезпечення, наочність, прилади). 4) Складання календарного і тематичного планів.

Вимоги до підготовки заняття:

1. Вибір мети і задач уроку, виходячи з системи уроків даної теми: а) на основі вивчення програми; б) на основі вивчення підручника; в) можливостей учнів, їх індивідуальної підготовки; г) врахування і реалізації функцій навчання.

2. Відбір змісту: а) виділення головних, провідних ідей; б) вибір найбільш раціональної логіки розкриття теми (індуктивної або дедуктивної); в) доповнення змісту підручника новими мистецтвознавчими, краєзнавчими, народознавчими, профорієнтаційними та іншими науковими даними, прикладами, вправами, що дозволяють найоптимальніше розв'язати ряд виховних, розвивальних, освітніх завдань, які водночас передбачають усунення прогалин у знаннях, навичках, уміннях; г) аналіз дидактичного матеріалу підручника (наскільки ілюстрації відповідають змісту матеріалу, яке пізнавальне і виховне, розвиваюче навантаження вони несуть, і як їх краще використати на уроці); з цієї ж точки зору проаналізувати питання і завдання, для того, щоб визначити необхідність, послідовність і доступність їх для учнів; д) аналіз методичних посібників, педагогічної літератури стосовно можливостей їх використання при підготовці або на парі.

Література.

1. Дубасенюк О. А. Методика викладання педагогіки: курс лекцій / О. А. Дубасенюк, О. Є. Антонова. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – 328 с.
2. Мистецтво бути викладачем: Практ. посібн./А. Брінклі, Б. Дантес, С. Флемм, С. Флемінг, Ч. Форсі, Е. Ротшильд / За ред. О. С. Сидоренка. – К.: Навчально-методичний центр «Консорціум із удосконалення менеджмент - освіти в Україні», 2003. – 144 с.
3. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник / В. М. Нагаєв. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 232 с.
4. Педагогіка : Навчальний посібник / В. М. Галузьяк, М. І. Сметанський, В. І. Шахов. – 5 – е вид., випр. і доп. – Вінниця: Видавн. ТОВ фірма «Планер», 2012. – 400 с.

Запитання.

1. Розкрити сутність практичних форм занять.
2. Вимоги до методики організації практичної роботи студентів на заняттях із культурологічних дисциплін.
3. Оформлення методичних рекомендацій до практичного заняття з культурологічних дисциплін.
4. Виділити основні вимоги до проведення практичного заняття.

Тема 6. Методика організації і контролю наукових досліджень студентів у процесі вивчення культурологічних дисциплін.

Мета. Домогтися глибокого засвоєння студентами знань щодо написання наукових досліджень.

План.

1. Методика організації і контролю та написання курсової, дипломної (бакалаврської, магістерської) роботи.
2. Етапи самостійної роботи над дипломним дослідженням.
3. Структура дипломної роботи.

Зміст лекції.

1. Методика організації контролю та написання курсової, дипломної (бакалаврської, магістерської) роботи.

Методика організації контролю та самоконтролю передбачає включення до процесу навчання питань, тестів, анкет, які дозволяють визначити факт засвоєння студентами навчального матеріалу з даної теми. Тест, як правило, складається із завдань (або питань), які стосуються діяльності даного рівня та еталона. Порівняння відповіді студента з еталоном за кількістю правильно виконаних операцій тесту дає змогу визначити коефіцієнт засвоєння, за яким можна судити про завершеність процесу навчання. Сюди включаються й тести пізнання, розпізнання, класифікації, підстановки, тести конструктивного типу, тести «типова задача», тести-задачі.

Щодо контролю до методики написання наукових досліджень здійснюється індивідуальний підхід з врахуванням всіх етапів написання курсової, бакалаврської чи магістерської роботи.

Курсова робота є одним з перших самостійних наукових досліджень, які виконують студенти філософського факультету. Тематика курсових робіт відповідає напрямам досліджень, науковим зацікавленням кафедри відповідного спрямування. Тему дослідження студент вибирає із запропонованого переліку, що їх подає кафедра або пропонує свою, якщо є певні напрацювання по темі.

Написання курсової роботи вимагає дотримання чітких правил:

- при виборі теми слід уникати надзвичайно довгої назви (не більше дев'яти слів) і надто складних термінів;
- тема курсової роботи не повинна починатись такими словами як: проблема, дослідження, деякі шляхи, деякі питання, деякі проблеми, до питання тощо;
- перш ніж визначитись з темою дослідження, необхідно ознайомитись з наявністю літератури, ступенем розроблення цієї тематики;
- опрацювання літератури (першоджерела, довідково-енциклопедична література, монографії, посібники);
- складання плану дослідження і узгодження його структури з керівником.

Курсова робота повинна засвідчити, що студент вміє вести самостійний науковий пошук, зіставляти та аналізувати певні проблемні ситуації.

Вимоги до курсової роботи: обсяг курсової роботи – до 35 с., 14 розмір кеглю, шрифт Times New Roman, інтервал - 1,5, поля з лівого боку – 3 см., з інших – 2 см.

Структура курсової роботи: зміст (план), вступ, основна частина, висновки, список використаної літератури, додатки.

Вступ.

В вступі необхідно вмотивувати актуальність теми, розкрити сутність і стан дослідження з певної проблематики, вивчити її популярність у

філософсько-культурологічних дослідженнях, сформулювати гіпотезу, довести необхідність наукової роботи.

У вступі формулюється мета, яка тісно пов'язана з назвою дослідження, основні завдання курсової роботи, вказується об'єкт, предмет дослідження, методи дослідження, його науково-теоретична основа, визначається, в чому полягає наукова новизна, теоретичне та практичне значення курсової роботи.

Поставлені завдання повинні конкретизувати основну мету роботи, а їх визначення пов'язати з назвами основних розділів.

Вступна частина є найбільш теоретичним і методологічним розділом, саме тут обґрунтовується спосіб аналізу певних проблем, що розв'язуються у дослідженні, проводиться історичний екскурс щодо певної проблематики чи питання. Рекомендований обсяг вступу – до 6 сторінок.

Курсову роботу починають із визначення її об'єкта і предмета.

Об'єкт дослідження – це відносно самостійна наукова система, яка підлягає теоретичному і практичному аналізу.

Предмет дослідження – це частина, елемент об'єкта, що досліджується з певною метою в конкретних умовах, предмет дослідження – це більш вузьке поняття, ніж об'єкт. Наприклад, об'єктом дослідження може бути процес формування релігійного світогляду студентів, а предметом – тільки методи здійснення цього процесу, тобто об'єкт вивчається (досліджується) на предмет.

Досить часто немає чіткого розуміння між поняттями «мета» та «завдання» дослідження.

Мета - це уявлюваний наслідок дослідницької діяльності людини, результат, якого вона хоче досягти. Метою кожної наукової роботи є дослідження певної проблеми, що вирішується через ряд конкретних завдань. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити завдання та вказати їх. Наприклад, якщо поставити мету проаналізувати один з аспектів формування релігійної свідомості, необхідно вирішити **такі завдання**:

- проаналізувати шляхи розв'язання проблеми, висвітленої в науковій літературі;
- виявити типові недоліки та причини, що блокують формування релігійної свідомості;
- узагальнити досвід вирішення проблеми;
- розробити науково обґрунтовані рекомендації, що допоможуть розв'язати проблему.

Обов'язковою вимогою до кожної курсової роботи є логічна відповідність теми дослідження його об'єкту, предмету, меті, завданням і висновкам.

У вступі використовується **методика** дослідження, тобто загальнонаукові принципи і методи, якими керувався автор, найголовніші першоджерела, що стали теоретичним фундаментом роботи.

Термін «методика» означає сукупність засобів, умов, джерел пов'язаних у систему логікою процесу досягнення потрібного результату. Методика описує стратегію отримання нового наукового знання її окремих кроків і в цілому визначає програму дослідження, його конкретні завдання на кожному етапі.

Методика дослідження повинна відповідати його конкретним завданням і правильно відображати специфіку досліджуваних явищ, а не приноситься ззовні, штучно, механічно запозичатись з інших наук. Доцільно кожний результат добувати не одним, а кількома методами, які доповнюють та корегують один одного. Таким чином підвищується надійність дослідження, стає можливим уникнення помилок, вплив випадкових неврахованих факторів.

Для розв'язання поставлених завдань використовують методи дослідження.

Методи дослідження є важливим засобом досягнення мети й вибираються з урахуванням специфіки поставлених завдань. Методи завжди

є похідними від предмета і мети дослідження, обумовлені його змістом та умовами здійснення.

Під методами розуміють способи організації діяльності дослідника, спрямовані на розкриття закономірних зв'язків явищ об'єктивного світу, вирішення науково-дослідних завдань. Вони виступають своєрідними інструментами пізнання істини. Чим багатший арсенал методів науки, тим вищі успіхи діяльності вчених. Тому необхідно обґрунтувати їх вибір, розкрити способи взаємозв'язку як певної системи, з'ясувати джерела дослідження, визначити послідовність застосування процедур, тобто методику наукового пошуку.

Найчастіше використовуються такі методи як: пошуковий, аналітичний, історичний, теоретичний, узагальнення, герменевтики, компаративістики, тощо.

Курсова робота може відзначатися **науковою новизною** одержаних результатів, які полягають в тому, що:

- вперше досліджується дана тема з точки зору тих чи інших ціннісних орієнтацій;
- уточнено закономірності розвитку певного світоглядного змісту;
- доведено необхідність даного дослідження.

Тобто, не все, що виникає у науковій практиці, слід вважати справді новим, а лише те, що більш прогресивне, результативне у порівнянні з попереднім, вже відомим та дослідженим матеріалом.

Теоретичне значення робота матиме, якщо студент подасть власні висновки і узагальнення на основі критичного аналізу наукової літератури, обґрунтовує нові поняття, терміни, встановить не відомі досі закономірності розвитку того чи іншого процесу.

Практичне значення наукового дослідження полягає у доцільності використання його результатів на практиці.

Основна частина дослідження складається з 2-3 розділів та, за потреби, кількох підрозділів, пункти та підпункти повинні бути приблизно однакового обсягу.

I розділ – теоретична частина роботи, в якій автор викладає результати аналізу наукової літератури з даної проблеми.

II розділ – практична частина роботи, в якій описується хід розв’язання завдань дослідження. Другий розділ має становити не менше половини обсягу всієї роботи.

Основному тексту цих розділів може передувати передмова з коротким описом вибраного напрямку та обґрунтування застосованих методів дослідження. В кінці кожного розділу необхідно сформулювати короткі висновки із стислим викладом наведених у розділі наукових і практичних результатів, що дає змогу вивільнити загальні висновки від другорядних подробиць.

В першому і другому розділах з вичерпною повнотою викладають результати власних досліджень з висвітленням того нового, що вносить автор в розробку даної проблеми.

Доцільним є висвітлення сучасного стану розробленості цього питання (проблеми, ідеї тощо). Автор науково-дослідницької роботи повинен проаналізувати всі концепції, провести порівняльну роботу, визначити спільні елементи, і показати відмінні моменти.

В курсовій роботі автор відстоює власну позицію щодо аналізу цих проблем, можливі способи її розв’язання. При аналізі тих чи інших трактувань і положень автор повинен їх підтверджувати цитатами. Посилання на літературу оформлюється згідно з вимогами: або в кінці сторінки, або в кінці тексту. Наприклад:[1, 123], де 1 – цитоване джерело, а 123 – сторінка, на якій розміщено цитату.

Висновки – заключна частина курсового дослідження, в якій підводяться підсумки проведеної роботи, розкривається її значення, перспектива подальшого вивчення проблеми. Висновки, як заключний розділ курсової

роботи, можна оформити у вигляді чітких тез, що стосуються розділів роботи. Рекомендований обсяг висновків – до 3 сторінок.

Список використаної літератури містить перелік всіх праць, які було опрацьовано при написанні наукового дослідження (в алфавітному порядку, не менше 30 опрацьованих джерел). Робота над літературними джерелами здійснюється на всіх етапах наукового дослідження. Перш за все вона необхідна для визначення наукової проблеми і завдань дослідження.

Вміння аналізувати, виділяти основні напрями, течії, концепції, оцінювати фундаментальні роботи представників цих напрямів відмічаючи оригінальність стилю, все це велика цінність науково-дослідницької роботи. Література записується вкінці всього тексту, після висновків і додатків за певними вимогами.

Додатки до курсової роботи становлять різні види унаочнення (схеми, таблиці, малюнки), зразки мистецьких творів (ксерокопії картин, архітектурних та скульптурних пам'яток, ксерокопії предметів сакрального мистецтва, фотографії, копії документів, листів, тощо).

Дипломна (бакалаврська, магістерська) робота – це самостійне наукове дослідження, що виконується на завершальному етапі навчання студентів і передбачає наступне:

- систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань зі спеціальності та застосування їх у процесі вирішення конкретних наукових й виробничих завдань;
- розвиток навичок самостійної і пошукової роботи, оволодіння методикою дослідження та експерименту, пов'язаних з темою дипломної чи бакалаврської роботи;
- вміння робити висновки і узагальнення, які випливають із завдань дослідження, формулювати практичні рекомендації на допомогу студентам, викладачам.

Зміст дипломної роботи в найбільш систематизованому вигляді фіксує як вихідні передумови наукового дослідження, так і весь його хід, а також

отримані при цьому результати. Водночас, тут не просто описуються наукові факти, а й здійснюється їх всебічний аналіз, розглядаються типові ситуації, в яких вони виявляються. Специфічним є не лише зміст дипломної роботи, а й форма його викладу, яка характеризується певним науковим ступенем, активним застосуванням засобів логічного мислення та сучасної комп'ютерної методики.

Для викладу матеріалу роботи характерні аргументованість суджень та точність приведених даних. Орієнтуючись на читачів з високою професійною підготовкою, її автор включає в текст чи в додатки знаковий апарат (архівні документи, листи, схеми, таблиці, символи, зразки артефактів, графіки, копії художніх полотен, скульптурні роботи, архітектурні пам'ятки їх декор, внутрішній інтер'єр тощо), тобто все те, що складає «мову науки».

Тема дипломної роботи повинна бути актуальною, відповідати сучасним вимогам її написання і мати науково-практичне застосування. Орієнтована тематика наукових робіт розробляється на кафедрі. Кафедра призначає і наукового керівника. Якщо студент вже працює над якоюсь проблемою, він може запропонувати свою тему роботи, попередньо порадившись з науковим керівником.

Дипломна робота (бакалаврська, магістерська) має бути написана грамотно, на стандартних аркушах. Обсяг бакалаврської роботи становить – 50-60 сторінок, 14 розмір кеглю, шрифт Times New Roman, подвійний інтервал, поля з лівого боку – 3 см., з інших – 2 см. Орієнтовний обсяг магістерської роботи – 80 сторінок. Титульну сторінку оформити згідно вимог.

До виконання дипломних робіт залучаються студенти, які виявили схильність до науково-дослідної роботи. При цьому повинні мати тільки добрі і відмінні показники знань.

Студенту надається право вибору: виконання дипломної роботи або складання державних екзаменів. Дозвіл на заміну державних екзаменів

дипломною роботою дає декан факультету чи директор інституту за клопотанням кафедри.

Закріплення за студентом теми дипломної (бакалаврської, магістерської) роботи відбувається за його заявою і за клопотанням кафедри та оформляється наказом ректора (за його дорученням деканом). Завдання на дипломну роботу оформити згідно вимог.

Керівниками дипломних робіт призначаються професори та доценти. Керівник (бакалаврської, магістерської) роботи, відповідно до теми, видає студенту завдання з визначення об'єкта, предмета дослідження, збирання матеріалів до наукової роботи і з обов'язковою вказівкою терміну завершення. Подання разом з роботою подається в ДЕК. Обов'язковим є висновок керівника і кафедри.

Виконана робота здається керівнику не пізніше як за місяць до початку державних екзаменів. Керівник десятиденний термін перевіряє виконану роботу і пише відгук.

Якщо дипломна робота не підготовлена у встановлений термін, або за рішенням кафедри не може бути подана до захисту як така, що не відповідає науково-методичним вимогам, за студентом залишається право складання державних екзаменів.

Допущена до захисту наукова робота передається кафедрою рецензентам, які підбираються з числа дипломованих викладачів свого університету чи інших вузів. Для бакалаврської роботи необхідно мати одну рецензію, а для магістерської роботи – дві (внутрішня і зовнішня).

Рецензенти у п'ятиденний термін знайомляться з роботою і пишуть рецензію на неї. Після цього дипломна робота разом з відгуком наукового керівника, рецензіями та рішенням кафедри подається Державній екзаменаційній комісії.

Захист дипломних проводиться на відкритому засіданні ДЕК або на виїзному засіданні в педагогічному колективі замовника. Доброякісно оцінюється та наукова робота, яка виконана студентом самостійно з

врахуванням її актуальності, новизни, теоретичного рівня і практичного значення.

На захисті автор дипломної робить коротке повідомлення в межах 10-15 хвилин, в якому вказує мотиви вибору теми, методи дослідження, основні завдання, висновки та їх обґрунтування. Потім зачитуються відзив наукового керівника і рецензії, заслуховуються відповіді студента на поставлені запитання.

Автору наукової роботи надається можливість відповісти на зроблені зауваження, дати необхідні довідки, більш ґрунтовно довести вагомість піднятої ним теми дослідження.

Державна атестаційна комісія обговорює результати захисту і виносить рішення про оцінку роботи (відмінно, добре, задовільно, незадовільно).

Після захисту дипломні (бакалаврська, магістерська) роботи реєструються у спеціальних журналах і протягом 5 років зберігаються у бібліотеці вищого навчального закладу, після чого списуються в установленому порядку.

2. Етапи самостійної роботи над дипломним дослідженням.

У процесі написання дипломної роботи з предметів культурологічного спрямування студент виявляє здібності до самостійних наукових досліджень; рівень теоретичних знань з предмету; уміння і навички роботи з науковою літературою, аналізу і синтезу культурологічних фактів; вміння робити висновки і узагальнення, які впливають із завдань дослідження; вміння формулювати практичні рекомендації на допомогу тим кого цікавить культурологічна проблема.

Етапи написання дипломної роботи – добре продуманий план. Строга послідовність, повсякденний самоконтроль і перевірка виконання успішної наукової роботи.

Процес написання складається з кількох послідовних етапів:

1. Підготовча робота.
2. Особиста дослідницька робота.

3. Написання тексту дипломної роботи.
4. Технічне оформлення дослідження.
5. Підготовка до захисту і захист наукового дослідження.

Кожен етап самостійної роботи над дипломним дослідженням має свої чинники так, наприклад етап 1. Підготовча робота включає такі види самостійної роботи:

- а) вибір теми дипломної роботи, визначення її мети і завдань;
- б) виявлення сучасного стану досліджуваної роботи.

Способи і прийоми виконання роботи **першого** етапу вимагає таких елементів:

- Перегляд орієнтованої тематики дипломних робіт.
- Ознайомлення з найновішими результатами досліджень культурологічних проблем шляхом вивчення основної літератури та інших матеріалів.
- Консультації з науковим керівником та іншими спеціалістами в даній галузі.

Етап 2. Особиста дослідницька робота має такі види самостійної роботи, як:

- а) розробка плану,
- б) нагромадження матеріалу,
- в) здійснення планових досліджень, їх аналіз,
- г) оформлення попередніх висновків роботи.

Способи і прийоми виконання роботи другого етапу вимагає таких елементів:

- Систематизоване вивчення літератури з теми й інших матеріалів їх критична оцінка.
- Складання списку літератури, що стосується даної теми.
- Вивчення культурологічного досвіду та його узагальнення.
- Пошук архівних матеріалів, джерел, які мають пряме відношення до обраної теми.

- Складання переліку дослідницьких робіт, які мають подібне до обраної теми спрямування.
- Використання різних форм теоретичних, експериментальних, практичних досліджень, які допомагають одержати власні результати.
- Аналіз та узагальнення досліджень, орієнтовані висновки.

Етап 3. Написання тексту дипломної роботи включає вид самостійної роботи, зокрема, роботу над чорновим екземпляром дипломної роботи.

Способи і прийоми виконання роботи третього етапу вимагає таких елементів

- Класифікація й узагальнення матеріалу.
- Визначення композиції дипломної роботи. послідовності викладу матеріалу, змісту додатків.
- Літературний виклад одержаних результатів аналізу першоджерел, експериментальної роботи, власних думок.

Етап 4. Технічне оформлення дослідження має такий вагомий вид самостійної роботи, як оформлення чистого екземпляру дипломної роботи і завдяки таким способам в прийомам можна вирішити:

- Редагування тексту дипломної роботи.
- Друкування тексту.
- Оформлення ілюстрацій і додатків дипломної роботи.

Етап 5. Підготовка до захисту і захист наукового дослідження вимагає такої діяльності, як складання тексту виступу перед комісією, ознайомлення з рецензією наукового керівника і підготовку до виступу. Способи реалізації такої послідовності має такі прийоми :

- Написання доповіді з такою послідовністю – матеріал вступу, короткий виклад змісту практичної частини.
- Уважне вивчення рецензій і підготовка відповідей на критичні зауваження.
- Усний виступ перед комісією, відповідь на задані нею запитання.

3. Структура дипломної (бакалаврської, магістерської) роботи

Кожна наукова робота в обов'язковому порядку має свою структуру, що включає такі важливі розділи.

1. ВСТУП (4-5 сторінок) Обґрунтування актуальності теми, визначення об'єкту, предмету, мети, завдання, гіпотези, методів дослідження, характеристика його новизни.

Під **актуальністю** дипломного дослідження слід розуміти важливість проблем пов'язаних з культурологічними питаннями для підвищення результативності й ефективності духовного піднесення чи розвою національної самобутності та духовної культури українців; впровадження у викладацьку чи творчу практику нетрадиційних форм культурно-мистецької діяльності з сучасними підходами та практичним втілення в їх у життя; використання здобутків етнокультурних традицій, результатів наукових досліджень, що сприяють розбудові української національної школи і культури.

Дослідження починають із визначення його об'єкта і предмета. **Об'єкт** дослідження – це відносно самостійна система, яка підлягає теоретичному і практичному аналізу. **Предмет** дослідження – це частина, елемент об'єкта, що досліджується з певною метою в конкретних умовах. Таким чином, предмет дослідження – це більш вузьке поняття, ніж об'єкт.

Мета - це уявлюваний наслідок дослідницької діяльності людини, результат, якого вона хоче досягти. Метою будь якої наукової роботи є дослідження певної проблеми, що вирішується через ряд конкретних **завдань**. Саме, завдання допоможе реалізувати мету дослідження і ставить тикам чином питання (проаналізувати, виявити, узагальнити, розробити, вказати, дослідити, уточнити, визначити).

Основною вимогою до кожної наукової роботи є логічна відповідальність темі, об'єкту, предмету, меті, завданням.

У вступі розкривається **методологічна основа** дослідження, тобто загальнонаукові принципи, якими керується автор, найголовніші першоджерела, що стали теоретичним фундаментом дипломної роботи.

Методи дослідження є важливим засобом досягнення його мети і вибираються з урахуванням специфіки поставлених завдань. Найчастіше використовуються: метод вивчення теоретичних джерел, спостереження, бесіда, анкетування, інтерв'ювання, опитування, вивчення результатів навчальної діяльності, аналіз документації, ситуативне моделювання, метод діагностуючих контрольних робіт, констатуючого та формуючого експериментів.

Дипломна робота може відзначатися науковою **новизною**. Не все, що виникає у наукових дослідженнях, слід вважати справді новим, а лише те, що більш прогресивне, результативне у порівнянні з попереднім, вже відомим.

Теоретичне значення робота матиме, якщо студент подасть власні висновки і узагальнення на основі критичного аналізу наукової літератури, обґрунтує нові поняття, термін, встановить не відомі досі закономірності навчального процесу.

Практичне значення наукового дослідження полягає у доцільності використання його результатів у педагогічній практиці.

2. ОСНОВНА ЧАСТИНА. Теоретичний аналіз наукової літератури і практики, висвітлення організації та результатів експерименту. Кількість розділів залежить від складності теми та специфіки змісту дослідження. Найбільш живаною є структура, що складається з двох розділів, кожний з яких включає два чи три параграфи. В окремих випадках може застосовуватися простий структурний поділ на 3-5 розділів.

Перший розділ – теоретична частина роботи, в якій автор викладає результати аналізу культурологічної літератури з даної проблеми.

Другий розділ – практична частина роботи, в якій описується хід розв'язання завдань дослідження: стан і особливості досліджуваної проблеми в умовах конкретного колективу, школи, мистецького клубу, експеримент та умови його проведення або викладацький досвід; результати отримані в ході дослідницької роботи. Другий розділ має становити не менше половину обсягу всієї роботи.

В кінці кожного розділу формулюються короткі висновки із стислим викладом наведених у розділі наукових і практичних результатів, що дає змогу вивільнити загальні висновки від другорядних подробиць. В першому і другому розділах з вичерпною повнотою викладають результати власних досліджень з висвітленням того нового. Що вносить автор в розробку даної проблеми.

3. ВИСНОВКИ. Висновки - заключна дипломного дослідження, в якій підводяться підсумки проведеної роботи, розкривається її значення. Перспектива подальшого вивчення проблеми.

4. СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ (згідно поданих вимог).

5. ДОДАТКИ (при необхідності).

Висновки.

Отже, підготовка і написання наукового дослідження вимагає своєрідного комплексу методів дослідження, відтворення явища з метою вивчення його в найбільш сприятливих умовах. У залежності від мети розрізняють види дослідження, а саме курсова робота бакалаврська та магістерська. У процесі підготовки завжди необхідно скоректувати гіпотезу висунутої проблеми для дослідження. Серед умов підвищення ефективності написання наукового дослідження необхідно врахувати такі важливі моменти: ґрунтовний теоретичний аналіз проблеми, історичний огляд, вивчення практики; конкретизація проблеми, чітке формування завдань, ознак і критеріїв, за якими вивчається явище; вміле використання методів теоретичного пошуку та здійснення якості і кількісної обробки пошукового матеріалу.

Література.

1. Методичні рекомендації до написання курсових, бакалаврських та магістерських робіт/За редакцією М.Г. Новосад – Івано-Франківськ: НАІР, 2014.- 40с.

2. Мистецтво бути викладачем: Практик. посібн./А. Брінклі, Б. Дантес, С. Флемм, С. Флемінг, Ч. Форсі, Е. Ротшильд / За ред. О. С. Сидоренка. – К.:

Навчально-методичний центр «Консорціум із удосконалення менеджмент - освіти в Україні», 2003. – 144 с.

3. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник /В. В Каплінський. – Вінниця: ТОВ «Ніланд ЛТД», 2015 – 224 с.

Запитання.

Які етапи підготовки написання курсової роботи?

Провести аналізу структури дипломної роботи.

Що таке предмет дослідження?

Назвати основні компоненти вступної частини курсової роботи.

Тема7. Особливості викладання культурологічних дисциплін.

Мета. Сформуванню умінь та навиків щодо викладання культурологічних дисциплін та визначити критерії обдарованості майбутнього викладача.

План.

1. Сутність педагогічної обдарованості майбутнього викладача.
2. Основні вимоги до культурологічних дисциплін як профілюючих (навчальні заклади культурно-організаційного і мистецького профілю).

Зміст лекції.

1. Сутність педагогічної обдарованості майбутнього викладача.

XXI століття вимагає від освіти нового змісту, а саме: фундаменталізації, створення системи безперервної освіти, збільшення її ролі у формуванні цінностей демократичного суспільства, інтеркультурної та екологічної орієнтації, наближені до реальних потреб світу праці.

Всі ці спрямування віднайшли своє місце у Доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, де суттєве оновлення передбачається в отриманні освіти, її модернізації. Зазначимо, що одним з провідних завдань вищого навчального закладу є формування позитивної мотивації майбутнього

педагога до виконання ним певних професійних обов'язків, зокрема викладача, вчителя.

Економічні та соціальні перетворення в Українській державі зумовили необхідність реформування всіх ланок системи освіти. Перед сучасною школою постало завдання максимального розкриття і розвитку потенціалу кожної особистості, формування людини як суб'єкта соціального та професійного життя, підготовки її до самовдосконалення, самовизначення та самореалізації.

Нова українська школа повинна забезпечувати всебічний розвиток індивідуальності людини як особистості та найвищої цінності суспільства на основі виявлення її задатків, здібностей, обдарованості і талантів. В Україні прийнято цілий ряд законів і програм (зокрема Закон України «Про освіту», Національна програма «Діти України», Програма розвитку обдарованих дітей і молоді, Указ Президента України про підтримку обдарованих дітей та інші), які спрямовані на створення загальнодержавної мережі навчальних закладів для обдарованої молоді.

Відповідна робота щодо реформування освіти в Україні має здійснюватися у кількох напрямках, серед яких пріоритетними визначено такі:

- необхідність створення державної системи добору і навчання талановитої молоді, розроблення і запровадження механізмів її державної підтримки (підкреслюється необхідність удосконалення і розвитку вітчизняних традицій з пошуку, підтримки і розвитку обдарованих дітей та молоді; сприяння їх залученню до участі у всеукраїнських і міжнародних олімпіадах, конкурсах, турнірах тощо потреба у забезпеченні однакового доступу до освіти дітей і молоді з особливими потребами за рахунок забезпечення варіативності здобуття базової освіти відповідно до здібностей та індивідуальних можливостей (для цього передбачено створення цілісної багаторівневої системи закладів різних типів та форм власності для забезпечення розвитку здібностей, талантів та обдарувань дітей та молоді, а також індивідуалізацію навчання обдарованої учнівської й студентської молоді);

- необхідність залучення кращих інтелектуальних та духовних сил суспільства до освітньої сфери (при цьому визнається, що у системі педагогічної освіти повільно впроваджуються багатоваріантні моделі і програми здобуття педагогічної освіти, не забезпечується диференційована підготовка педагогічних працівників для роботи з обдарованими дітьми у навчальних закладах).

Врахування названих тенденцій дає можливість забезпечити варіативність навчання (вибір різних освітніх та професійних програм, спеціалізацій); свободу вибору рівня освіти, спеціалізації та профілю залежно від спрямованості особистості, її здібностей та можливостей (обдарувань) за рахунок організаційно-методичної гнучкості; більш повну реалізацію творчого потенціалу особистості як результат здійснених змін.

Побудова процесу професійної підготовки обдарованого майбутнього педагога ґрунтується на сучасних підходах до створення моделі обдарованості, серед яких найбільш визнаною є модель, що складається з трьох компонентів: мотивації (спрямованості, наполегливості) особистості до певного виду діяльності; креативності особистості; загальних та спеціальних здібностей, рівень розвитку який вищий за середній.

Педагогічні здібності – це сукупність психічних рис особистості, необхідних для успішного оволодіння педагогічною діяльністю, її ефективного здійснення.

Педагогічні здібності передбачають відповідну спрямованість особистості (світоглядну, політичну, моральну); ділові якості (спеціальні педагогічні вміння, навички, досвід); риси характеру (вміння спілкуватися з дітьми, підлітками, емоційна врівноваженість). Педагогічні здібності ґрунтуються на відповідних нахилах до педагогічної діяльності, формуються і вдосконалюються під час педагогічної практики. Вони ж є і передумовою для вибору випускниками педагогічної професії. Нерідко педагогічні здібності зводять до вміння виконувати певні дії – говорити, співати, малювати, організовувати дітей тощо. Насправді ж поняття «педагогічні

здібності» виявляється значно складнішим і охоплює цілий комплекс спеціальних та загальних знань, пов'язаних з ними вмінь, а також якостей особистості педагога.

Виділяють такі групи педагогічних здібностей:

- науково-пізнавальні – здатність людини оволодівати науковими знаннями у визначеній галузі;

- дидактичні – вміння відбирати та готувати навчальний матеріал, наочність; чітко, доступно, виразно, переконливо і послідовно викладати навчальний матеріал; проводити уроки творчо; розвивати мислення школярів; стимулювати розвиток пізнавальних інтересів та духовних потреб учнів; підвищувати їх навчально-пізнавальну активність; привчати дітей працювати самостійно;

- організаторські – вміння об'єднувати дітей, розподіляти між ними обов'язки, планувати роботу, вести роботу одночасно з навчальною групою і кожним учнем, аналізувати результати діяльності, підводити підсумки, робити висновки; допомагають згуртувати учнів, розвинути в них активність, ініціативу, самостійність; дають змогу організувати на належному рівні навчально-виховний процес, а також власну педагогічну діяльність;

- комунікативні – вміння встановлювати педагогічно доцільні стосунки з учнями, їх батьками, колегами, керівниками навчальних закладів (педагогічний такт);

- перцептивні – полягають в адекватному сприйнятті й розумінні психології дитини; в умінні проникати у духовний світ вихованців, об'єктивно оцінювати їх емоційний стан, відчувати настрої, переживання окремих учнів, виявляти особливості психіки;

- сугестивні – здатність здійснювати емоційно-вольовий вплив на вихованців;

- дослідницькі – вміння пізнавати і об'єктивно оцінювати педагогічні ситуації та процеси;

- соціальні – вміння розібратися у складних міжособистісних стосунках учнів, визначити місце і роль кожного з них у діловій та соціально-психологічній структурах;

- експресивні – здібності до зовнішнього вираження своїх думок, знань, переконань і почуттів за допомогою мови, а також міміки та пантоміміки;

- емоційна стійкість – уміння педагога володіти своїм станом, поведінкою у різноманітних ситуаціях.

Практика роботи сучасної школи свідчить, що педагог повинен не тільки чітко і правильно відтворювати необхідну інформацію – він має вміти генерувати нові, оригінальні ідеї, знаходити нетрадиційні способи розв’язування проблемних педагогічних ситуацій і задач, розвивати здатність до творчого пошуку, тобто володіти розвиненою креативністю.

Педагогічна креативність викладача розвивається протягом усієї педагогічної діяльності і є вирішальним чинником оволодіння ним основами педагогічної майстерності.

2. Основні вимоги до культурологічних дисциплін як профілюючих (навчальні заклади культурно-організаційного і мистецького профілю).

Серед культурологічних дисциплін значне місце належить курсу «Культурологія», яку відносять до соціогуманітарних наук, хоча вона активно використовує як методи природничих наук, так і спеціальні методи дослідження в соціальній сфері. Специфіка культурології полягає саме у її інтегративному характері, в орієнтації на буття та діяльність людини й суспільства як цілісних феноменів.

Культурологія - це наука про людину як істоту, сформовану історично соціально та біологічно. Культурологія пояснює загальні причини виникнення будь-якого порядку в світі людини (політичного, економічного, етичного, естетичного, релігійного тощо), а також загальні закони, яким цей порядок підкорений.

Культурологія – це система знань про сутність, закономірності існування та розвитку людства, що нагромадило величезні матеріальні й духовні цінності, котрі стали загальнолюдським культурним багатством.

Проблема систематизації культури і розкриття її структури є досить складною. Тому важливим є пізнання структури культури і культурного процесу, адже культурний процес – це людська діяльність, що опирається на культурну спадщину сотень поколінь людського роду, які збагатили культуру своїми знаннями, творчістю, навичками, досвідом, новими відкриттями тощо. Через обмін цінностями культури розкривається зміст культурного прогресу.

Структурні частини культури виділяють на основі її носіїв. На цій підставі виділяють світову і національну культури. Світова культура - це синтез кращих зразків національних культур різних народів, що стали загальнолюдським надбанням.

Втілення досягнень культурології як науки в практику викладання у гуманітарні, технічні і мистецькі вузи в сучасний час кардинальних політичних, соціальних та економічних змін, що відбуваються в українському суспільстві, зростає.

Викладання культурології, впливає на розвиток й удосконалення національної школи та освіти. Вона визначає мету і зміст, форми й методи виховання та підготовки підростаючого покоління до життя в сучасному соціумі. Впровадження методики культурологічної науки в практику вивчення, передбачає оволодіння широким загалом результатами нових педагогічних досліджень, розроблених на їх основі практичними рекомендаціями і методикою їх застосування.

Методика викладання дисциплін культурологічного спрямування дисциплін передбачає розробку цілей навчання, спрямованих на розвиток емоційно-ціннісної сфери особистості майбутнього педагога. Перш за все студенти мають ознайомитися із структурою навчального предмету який охоплює такі питання: наукові засади для розробки робочої програми

(силабус); вивчення і впровадження передового педагогічного досвіду з методики викладання дисциплін культурологічного спрямування

Основні вимоги до викладання культурологічних дисциплін наступні: підготовка і розробка науково-методичних рекомендацій та необхідного лекційного матеріалу; проведення стажування для підвищення викладацького рівня; чітке визначення основних етапів упровадження методичного навчання; оперативний контроль за впровадженням, виявлення типових труднощів і недоліків, внесення коректив до методичних матеріалів, змісту методичного навчання, до темпу і етапів упровадження; аналіз результатів упровадження в кінці навчального року і накреслення на наступний навчальний рік.

Інноваційні дидактичні пошуки у сфері професійної педагогічної підготовки передбачають різноманітні види діяльності:

- навчально-пізнавальну (визначення пріоритетних цілей, завдань, функцій, оновлення змісту педагогічної освіти);
- науково-дослідницьку (постановка наукової проблеми, висування та перевірка гіпотез, генерація ідей, моделювання та організація експерименту, оцінка результатів);
- моделюючу (прогнозування, предметно-змістовна імітація, імітаційна гра, мікророзкладання, моделювання контексту майбутньої професійної діяльності);
- технологічну (розробка системи методів, прийомів, засобів досягнення поставлених цілей);
- рефлексивну (інтелектуальна та емоційно-почуттєва рефлексія в гносеологічному та емоційно особистісному виявах).

Висновки.

Отже, серед інноваційних форм роботи слід виділити технологію підготовки творчого студента, яка була реалізована на Всеукраїнській студентській олімпіаді з культурології котра визнана ефективною формою

роботи. Всеукраїнської студентської олімпіади з культурології передбачає формування у майбутніх викладачів узагальнюючих умінь, реконструювання навчальних знань у змістові аспекти. До змістового компоненту олімпіади нами віднесено основні форми проведення занять, передбачені технологією розвитку педагогічної обдарованості майбутніх учителів, а тому пропонуємо наступні конкурсні завдання:

1. Творча робота. Структура та оформлення творчих робіт мають відповідати вимогам до курсових (дипломних) робіт студентів вищого навчального закладу.
2. Публічний захист творчої роботи (виступ до 7 хвилин, представлення проблеми та пропозиції щодо її розв'язування).
3. Письмова робота, яка охоплює: а) завдання з теорії культури; б) завдання з історії культури; в) тестові завдання; г) творчий виступ (учасник олімпіади має пропагувати свої мистецькі вміння).

Отже, багаторічний досвід організації і проведення та участі у Всеукраїнських олімпіадах з культурології дозволяє нам стверджувати, що на сучасному етапі Олімпіада поєднує у собі і перевірку теоретичних знань конкурсантів, і відкрите змагання у рівні педагогічної майстерності, і яскраве шоу, участь в якому беруть всі учасники і організатори.

Література.

Дубасенюк О.А., Антонова О.Є. Технологічний підхід до організації роботи з педагогічно обдарованою молоддю (на прикладі Всеукраїнської студентської олімпіади з педагогіки) // Вісник Житом. пед. ун-ту. – Вип. 14. – 2004. – С.

Мистецтво бути викладачем: Практ. посібн./А. Брінклі, Б. Дантес, С. Флемм, С. Флемінг, Ч. Форсі, Е. Ротшильд / За ред. О. С. Сидоренка. – К.: Навчально-методичний центр «Консорціум із удосконалення менеджмент - освіти в Україні», 2003. – 144 с.

Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник /В. В Каплінський. – Вінниця: ТОВ «Ніланд ЛТД», 2015 – 224 с.

Методика організації та проведення Всеукраїнської олімпіади з педагогіки:
Вид. 3-є. – Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2002. – 100 с.

Запитання.

1. Обґрунтуйте актуальність проблеми розвитку здібностей й обдарувань дітей та молоді у сучасних умовах розвитку суспільства.
2. Проаналізуйте поняття «обдарованість».
3. У чому полягає сутність педагогічної обдарованості?
4. Назвіть і охарактеризуйте основні компоненти педагогічної обдарованості, а також чинники, які впливають на її розвиток.
5. Проаналізуйте основні етапи технології розвитку педагогічної обдарованості майбутнього вчителя.
6. Назвіть і охарактеризуйте форми та методи навчання, які доцільно використовувати у роботі з педагогічно обдарованими студентами.
7. Запропонуйте власні підходи до організації діяльності обдарованої молоді.
8. Проаналізуйте етапи технології організації та проведення Всеукраїнської студентської олімпіади з педагогіки. Запропонуйте шляхи її вдосконалення.
9. Які знання, вміння, навички, особистісні якості мають бути сформовані у майбутнього педагога, здатного працювати з обдарованими дітьми?

Теми семінарських занять

Тема 1. Предмет та основні категорії методики викладання дисциплін культурологічного спрямування.

План.

1. Методика викладання культурологічних у вищій школі.
2. Основні прийоми та форми лекції, для підсилення їх ефективності.
4. Взаємозв'язок і взаємозалежність між категоріями: знання, уміння, навички в контексті методики викладання у вищій школі.
5. Структура заняття як фундамент методики викладання.

Тема 2. Лекція як форма навчального процесу. Види лекцій та їх структура.(4 год.)

План.

- 1 Види лекцій, прийоми активізації уваги студентів під час лекції.
3. Способи внутрішньої мотивації студентів на першій лекції.
4. Сприймання та засвоєння студентами інформації викладача на лекції.
5. Особливості прийомів, що допомагають лектору акцентувати увагу слухачів.
6. Розробити структуру лекції.

Тема 3. Практичне заняття як форма навчального процесу.

План.

1. Дидактичні цілі та функції практичних занять.
2. Традиційні та інноваційні практичні заняття у вищій школі.
3. Використання на практичних заняттях сучасних інноваційних технологій.
4. Фактори, що сприяють виникненню та формуванню інтересу студентів до змісту практичних занять.
5. Проблемні запитання як спосіб активізації пізнавальної активності студентів на практичному занятті.
6. Умови успішного використання ситуативного методу на практичних заняттях.
7. Розробити план практичного заняття.

Тема 4. Комунікативне забезпечення навчально-виховного процесу у вищій школі (бесіда, диспут, презентація).

План.

1. Психолого-педагогічні умови забезпечення контакту викладача вищої школи зі студентами.

2. Роль самопрезентації викладача ВНЗ у забезпеченні взаємного контакту зі студентами.
3. Виховний потенціал стилів педагогічного спілкування.
4. Індивідуальний стиль педагогічного спілкування та шляхи його формування.

Тема 5. Форми контролю знань їх методологічне забезпечення.

План.

1. Критерії оцінювання ефективності знань як метод навчання у ВНЗ.
2. Студентські творчі проекти, презентації як засіб професійного самовдосконалення.
3. Форма контролю залікова робота та відповідність змісту навчальній програмі, науковість.
4. Лаконічність і логічність викладу знань у тестах.
5. Виразність, культура мовлення та вільне володіння змістом екзаменаційного завдання.
6. Оформити презентацію зі структурними виховними елементами.
6. Розробити тестові завдання з обраної теми.

Тема 6. Методика організації і контролю наукових досліджень.

План.

1. Методика організації і написання курсової роботи.
2. Методика організації і написання дипломної роботи
3. Етапи самостійної роботи над науковим дослідженням.
4. Структура дипломної роботи.
5. Розробити основні структурні елементи дипломної роботи.

Тема 7. Особливості викладання культурологічних дисциплін.

План.

1. Основні вимоги до культурологічних

дисциплін як профілюючих (навчальні заклади культурно-організаційного і мистецького

профілю).

2. Вимоги до культурологічних дисциплін як загальноосвітніх.

3. Провести показовий виступ на відкритому занятті з вибраного курсу культурологічних дисциплін.

Методичні рекомендації до складання і виконання тестових завдань

Тестування розглядається наразі як спосіб перевірки результатів навчання, визначення рівня навченості чи ступеня готовності до тієї чи іншої діяльності. Тестування – це метод вимірювання певних властивостей особи за допомогою тесту. Широке впровадження тестування зумовлене : високою технологічністю перевірки результатів тестування; незалежністю результатів тестування від суб'єктивної думки тих, хто перевіряє.

Тест – це інструмент, що складається з вивіреної сукупності тестових завдань, стандартизованої процедури проведення, заздалегідь спроектованої технології опрацювання та аналізу результатів, призначений для вимірювання якостей і властивостей особи, зміна яких можлива в процесі систематичного навчання.

Відмінна риса тесту – можливість вимірювання у кількісній і якісній формі, що дозволяє встановити динаміку якості навчання та виконати його діагностичний аналіз. Професійно підготовлений і використаний тестовий інструмент дає якісну інформацію, яка відповідає реальному стану справ. По-перше, тести є об'єктивним способом оцінювання.

Об'єктивність тестування досягається шляхом стандартизації процедури проведення та неможливістю внесення суб'єктивної складової до оцінки знань студентів. По-друге, тести – «об'ємний» інструмент. Тести орієнтовані на визначення рівня засвоєння ключових понять, тем і розділів навчальної програми, умінь, навичок. Тестова форма оцінювання дозволяє визначити рівень досягнень студента з усього матеріалу дисципліни, що вивчається. Третьою істотною відмінністю тестів від традиційних методів контролю є те, що це більш м'який гуманний інструмент, який ставить студентів у рівні умови за рахунок використання єдиної процедури і єдиних критеріїв оцінювання. По-четверте, тест – «широкий» інструмент. Він розширює традиційну шкалу оцінювання знань.. Тестування дозволяє розширити шкалу оцінювання не лише догори, але і донизу. По-п'яте, тести ефективні з економічної точки зору. При тестуванні основні витрати часу припадають на складання якісного інструментарію. При збільшенні кількості екзаменованих ці витрати розподіляються на них пропорційно, що призводить до зниження загальних витрат.

Метою проведення тестування може виступати: - навчання студентів (самостійне вивчення матеріалу); - поточний контроль знань студентів (діагностика засвоєння окремих тем та розділів); - рубіжний контроль знань студентів; - підсумковий контроль знань студентів (з усієї навчальної дисципліни); - контроль залишкових знань (з однієї дисципліни, циклу дисциплін).

Завдання у тесті повинно бути сформульовано не у формі запитання, а у вигляді твердження грамотно, коротко, чітко, зрозуміло, без повторів, малозрозумілих слів і символів, без використання негативних тверджень.

Оцінювання завдань з вибором однієї правильної відповіді. До кожного завдання пропонується 4 варіанти відповіді, з яких лише один правильний. Завдання вважається виконаним правильно, якщо ви виберете правильний варіант відповіді. Завдання вважається виконаним неправильно, якщо: а) позначено неправильну відповідь; б) позначено два або більше варіантів

відповіді, навіть якщо серед них є правильний; в) відповідь не позначено взагалі. Оцінювання завдань - 1 бал за кожен правильно вказану відповідь (цифру) із трьох можливих; 0 балів, якщо не вказано жодної правильної відповіді (цифри), або відповіді на завдання не надано.

Тестові завдання

Тести з методики викладання дисциплін культурологічного спрямування

1. Термін "лекція" походить від латинського слова, що означає:

- навчання;
- читання;
- заняття;
- урок.

2. Лекції бувають за своїм змістом:

- ілюстративні, проблемні, виховні;
- рекреаційні, оглядові, заключні;
- тренувальні, навчальні, проблемні;
- вступні, тематичні, оглядові.

3. Лекція – один з методів ... викладання знань.

- наочного;
- практичного;
- усного;
- письмового.

4. За способом викладу та засвоєння матеріалу студентами, лекції бувають:

- лекції-консультації, лекції-підготовки;
- терапевтичні, проблемні;
- лекції-бесіди, лекції-дискусії;
- підготовчі, ілюстративні.

5. За характером передачі змісту, розрізняють такі лекції:

- інноваційні, бінарні;
- академічні, потокові;
- традиційні, нетрадиційні;
- бінарні, одиничні.

6. Форма занять, форма навчального процесу, при якій студенти самостійно виконують практичні і лабораторні роботи, застосовуючи засвоєні знання, навички, вміння - це

- праксис;
- практична робота;

- самостійна робота;
- практикум.

7. Доцільна методика розробки питань плану передбачає:

- не більше двох-трьох питань;
- не більше чотирьох-шести питань;
- не менше трьох-п'яти цитат із тексту;
- не менше двох-трьох завдань для самостійного опрацювання.

8. Попередня підготовка викладача передбачає:

- вивчення силабусу;
- вивчення вподобань студентів;
- розмови з адміністрацією університету;
- пошук понаднормового навантаження.

9. Мета уроку має бути:

- розважальна, поміркована, надихаюча;
- ввідна, розповідальна, підсумовуюча;
- освітня, розвивальна, виховна;
- комунікативна, співчутлива, закріплююча.

10. Мета й задачі уроку вибираються на основі:

- силабусу, відведеного часу, рівня знання викладача;
- програми, підручника, можливостей учнів;
- предметного забезпечення, емоційного стану учнів, силабусу;
- попередньо викладеного матеріалу, технічного забезпечення, кількості присутніх.

11. Уявлюваний наслідок дослідницької діяльності людини, результат, якого вона хоче досягти - це

- план;
- мета;
- предмет;
- об'єкт.

12. Те, що в курсовій роботі вперше досліджується дана тема з точки зору тих чи інших ціннісних орієнтацій, свідчить про:

- наукову свіжість;
- наукову доцільність;
- наукову новизну;
- прикладну цінність роботи.

13. Теоретична частина роботи, в якій автор викладає результати аналізу наукової літератури з даної проблеми:

- вступ;

- I розділ;
- II розділ;
- висновок.

14. У курсовій роботі, список використаної літератури має містити не менше опрацьованих джерел:

- 15;
- 30;
- 45;
- 50.

15. Технічне оформлення дослідження полягає в:

- редагуванні тексту роботи;
- друкуванні тексту роботи;
- пошуці джерел;
- обґрунтуванні мети дослідження.

16. Слово «метод» походить з грецької мови і в перекладі означає:

- шлях дослідження явищ, спосіб пізнання істини;
- шлях стимулювання активності студентів;
- засіб діяльності людини;
- спосіб пізнання світу.

17. Методика викладання предметів культурологічного спрямування належить до педагогічних наук, тому що:

- предметом її дослідження є культурологія;
- використовує основні методи педагогіки;
- досліджує закономірності навчального процесу;
- предметом її дослідження є процес оволодіння українською культурою.

18. Методи виконують завдання відносно до студента та його розвитку (виключіть зайве):

- стимулювання навчання;
- організації навчання;
- контроль навчання;
- творча діяльність учителя.

19. Який з нетрадиційних типів уроків доцільно проводити з культурологічних дисциплін:

- урок-семінар;
- урок – презентація;
- урок-лекція;
- урок-подорож.

20. В структурі якого уроку немає таких етапів, як: перевірка домашнього завдання, пояснення нового матеріалу, робота над частинами тексту:

- урок узагальнення;
- урок формування вмінь і навичок;
- комбіновані уроки;
- нестандартні уроки.

21. Які нетрадиційні типи уроків доцільно проводити на практичних заняттях з культурології:

- урок-семінар;
- урок-лекція;
- уроки-екскурсії;
- урок-конференція.

22. Який тип уроку розрахований на вміння студентів самостійно працювати з науковою літературою, конспектувати, аналізувати:

- урок-лекція;
- урок-семінар;
- урок-конференція;
- урок-екскурсія.

23. Який тип уроку дозволяє викладачу за короткий проміжок часу викласти великий обсяг складного чи недостатньо представленого у науковій літературі матеріалу?

- урок перевірки і корекції знань, умінь і навичок;
- урок-диспут;
- урок-конференція;
- урок - лекція.

24. До активних форм викладання предметів культурологічного спрямування відносять (знайдіть неправильну відповідь):

- самостійна робота студентів;
- семінар;
- конференція;
- уроки-бесіди.

25. Методика викладання предметів культурологічного спрямування використовує і включає в себе відомості з:

- вікової психології;
- соціології, політології;
- етнології, мистецтвознавства, культурології, історії української культури;
- фізіології, гігієни, медицини.

26. Логічно послідовний виклад нового матеріалу викладачем, практикований у ВНЗ це:

- лекція;
- семінар;
- конференція;
- бесіда.

27. Методика викладання предметів культурологічного спрямування пов'язана з такими суміжними предметами (знайди хибне твердження):

- мистецтвознавчими дисциплінами і методикою їх викладання;
- зарубіжною літературою і методикою її викладання;
- українознавством і народознавством і методикою їх викладання;
- політологією.

28. Серед названих типів уроків (знайди зайве):

- урок засвоєння нових знань і формування на їх основі вмінь та навичок;
- урок контролю знань, умінь і навичок;
- урок вивчення художніх творів;
- урок узагальнення та систематизації знань.

29. Чим академічна лекція відрізняється від публічної (знайди хибне твердження):

- активністю;
- вікова категорія слухачів;
- місце проведення;
- мета, завдання.

30. Назвати методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності.

- словесні, наочні, практичні;
- методи формування пізнавальних інтересів учнів;
- метод стимулювання обов'язку і відповідальності в навчанні;
- усне опитування, письмовий контроль, практична контрольна перевірка.

Рекомендована література.

1. Гольштейн А. Тренінг умінь спілкування / А. Гольштейн, В. Хомик – К.: Либідь, 2003. – 520 с. 1. Гольштейн А. Тренінг умінь спілкування / А. Гольштейн, В. Хомик – К.: Либідь, 2003. – 520 с.
2. Дубасенюк О. А. Методика викладання педагогіки: курс лекцій / О. А. Дубасенюк, О. Є. Антонова. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – 328 с.
3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : Підручник / М. Дичківська. – 2-ге вид., доповн. – К. : Академвидав, 2012. – 352с.
4. Ішмуратов А. Т. Конфлікт і згода/ Основи когнітивної теорії конфліктів: Навч. посібн. для студ. вузів / А. Т. Ішмуратов. – К.: Наукова думка, 1996. – 190с.

5. Кулик Є.В. Підготовка майбутніх вчителів до дослідницької діяльності. Монографія / Євген Володимирович Кулик. – Київ-Дрогобич: Коло, 2004. – 382 с.
6. Карнегі Д. Як здобувати друзів і впливати на людей / Д. Карнегі. - Пер. В. Грузина. – К. : Всесвіт, 2010. – 91 с.
7. Каплінський В. В. 100 складних ситуацій: шукаємо рішення / В. В. Каплінський. – Вінниця, 2015. – 80 с.
8. Кузьмінський А. І. Педагогіка: Завдання і ситуації: Практикум. для студ. та викладачів / А. І. Кузьмінський, Л. П. Вовк, В. І. Омеляненко. – К.: Знання-Прес, 2003. – 429 с.
9. Мистецтво бути викладачем: Практ. посібн./А. Брінклі, Б. Дантес, С. Флемм, С. Флемінг, Ч. Форсі, Е. Ротшильд / За ред. О. С. Сидоренка. – К.: Навчально-методичний центр «Консорціум із удосконалення менеджмент - освіти в Україні», 2003. – 144 с.
10. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник / В. М. Нагаєв. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 232 с.
11. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник / В. В. Каплінський. – Вінниця: ТОВ «Ніланд ЛТД», 2015 – 224 с.
12. Педагогіка : Навчальний посібник / В. М. Галузьяк, М. І. Сметанський, В. І. Шахов. – 5 – е вид., випр. і доп. – Вінниця: Видавн. ТОВ фірма «Планер», 2012. – 400 с.
13. Семиченко В.А. Психологія педагогічної діяльності: навчальний посібник для вищих навчальних закладів/ В.А. Семиченко. – Київ: Вища школа, 2004.– 335с.
14. Тарасенко Г. С. Формування виховного потенціалу вчителя в процесі загально-педагогічної підготовки: культурологічний підхід/ Г. С. Тарасенко// Наук. записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. – Вип. 6. Ч. 2. – Сер.: Педагогіка і психологія. – Вінниця, 2002. – С.71-74
15. Туркот Т. І. Психологія і педагогіка вищої школи в запитаннях і відповідях: Навчальний посібник / Т. І. Туркот. – К.: Кондор, 2011. – 516 с.
16. Удич З. І. Психолого-педагогічна готовність вчителя до організації самовиховання старшокласників : навчально-методичний посібник / З.І. Удич. – Тернопіль, 2009. – 248 с.
17. Федорчук В. Комунікативна компетентність педагога / В. Федорчук. – К.: Шк. світ, 2007. – 128 с.
18. Фурман А. В. Проблемні ситуації в навчанні: Кн. для вчителя / А. В. Фурман. – К.: Рад. шк., 1991. – 191 с.
19. Яновицька О. Нова дидактика і 1000 дрібниць/ О. Яновицька, М. Адамський. – К., 2005. – 110с

Глосарій

Адаптація (лат. *adapto* – пристосування) – процес активного пристосування індивіда до оточення, яке змінюється.

Акредитація (франц. *accreditation*, від лат. *accredo* – довіряю) **вищих навчальних закладів** – процедура надання вищому навчальному закладу права здійснювати освітню діяльність, пов'язану зі здобуттям вищої освіти та кваліфікації, відповідно до вимог стандартів вищої освіти, а також до державних вимог щодо кадрового, науково-методичного та матеріально-технічного забезпечення.

Акредитована спеціальність – спеціальність відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня, за якою вищий навчальний заклад певного типу отримав право провадити освітню діяльність, пов'язану зі здобуттям вищої освіти та кваліфікації.

Антинаркогенне виховання – педагогічна діяльність, спрямована на формування у студентства несприйнятливості до наркогенних речовин (тютюну, алкоголю, наркотиків), подолання звичок до вживання цих речовин тими молодими людьми, яким вони притаманні.

Бакалавр (лат. *baccalaurens* – увінчаний лаврами) – освітньо-кваліфікаційний рівень фахівця, який на основі повної загальної середньої освіти здобув поглиблену загальнокультурну підготовку, фундаментальні та професійно-орієнтовані уміння та знання щодо узагальненого об'єкта праці і здатний розв'язувати типові професійні завдання, передбачені відповідними посадами у певній галузі народного господарства.

Вибіркова частина змісту освіти – рекомендований для засвоєння зміст навчання, сформований як змістові модулі із зазначенням їх обсягу та форм атестації, призначений для задоволення потреб і можливостей особистості, регіональних потреб у кваліфікованих фахівцях певної спеціалізації, досягнень наукових шкіл і навчальних закладів.

Викладання – діяльність викладача, спрямована на управління навчально-пізнавальною діяльністю студента на основі врахування об'єктивних і суб'єктивних закономірностей, принципів, методів, організаційних форм і засобів навчання.

Тендерна (*англ. gender – рід*) **ідентичність** – усвідомлення своєї належності до певної статі та готовність дотримуватись відповідних суспільних тендерних норм.

Тендерна рівноправність – рівне оцінювання суспільством подібного і відмінного між жінкою і чоловіком та розрізнення ролей, які вони грають.

Тендерна роль – модель соціальної поведінки, специфічний набір вимог та очікувань, які пред'являє суспільство до жіночої або чоловічої статі.

Тендерне виховання – цілеспрямований систематичний вплив на свідомість, почуття, поведінку вихованців з метою формування у них егалітарних (партнерських) цінностей, поваги до особистості незалежно від статі, розвитку індивідуальних якостей і здібностей задля їх самореалізації, оволодіння навичками статовотолерантної поведінки.

Тендерний стереотип – різновид соціальних стереотипів, який є спрощеним, схематичним і стійким образом жінки та чоловіка.

Дидактика (*грец. didaktikos – повчальний*) **вищої школи** – галузь педагогіки вищої школи, яка розробляє теорію освіти і навчання у вищих навчальних закладах, а також виховання у процесі навчання.

Дистанційне (*лат. distantis – відстань, проміжок між чимось*) **навчання** – форма навчання, за якої спілкування між викладачем і студентом відбувається за допомогою листування, магнітофонних, аудіо- та відеокaset, комп'ютерних мереж (Internet), кабельного та супутникового телебачення.

Диференційоване (*лат. differentia – різниця, відмінність*) **навчання** – спеціально організована навчально-пізнавальна діяльність, яка з огляду на вікові, індивідуальні особливості суб'єктів учіння, соціальний досвід спрямована на оптимальний фізичний, духовний і психічний розвиток студентів, засвоєння необхідного обсягу знань, практичних дій за різними навчальними планами та програмами.

Екологічна культура – наявність глибоких знань про навколишнє середовище, екологічний стиль мислення, що зумовлює відповідальне ставлення до природи та свого здоров'я; уміння і досвід розв'язання

екологічних проблем; безпосередня участь у природоохоронній роботі, а також здатність прогнозувати можливі віддалені негативні наслідки природоперетворювальної діяльності людини.

Екологічна свідомість особистості – сукупність знань, уявлень людини про її взаємозв'язки, взаємозалежності, взаємодію зі світом природи.

Екологічне виховання – педагогічна діяльність, спрямована на формування у студентів екологічної культури.

Економічне виховання – педагогічна діяльність, спрямована на формування на основі спеціальних знань економічної свідомості, економічного мислення, умінь і навичок економічної діяльності, економічно значущих якостей особистості.

Естетична культура – здатність особистості до повноцінного сприймання, правильного розуміння прекрасного у мистецтві і дійсності, прагнення й уміння будувати своє життя та діяльність за законами краси.

Естетична свідомість – форма суспільної свідомості, що реалізується як художньо-емоційне освоєння дійсності через естетичні почуття, переживання, оцінки, смаки, ідеали і виражається в мистецькій творчості та естетичних поглядів.

Естетичне виховання – складова частина виховного процесу, спрямована на формування здатності сприймати і перетворювати дійсність за законами краси в усіх сферах діяльності людини.

Закономірність виховання – стійкий, об'єктивний, істотний зв'язок у вихованні, реалізація якого сприяє ефективному розвитку особистості.

Закономірності навчання – об'єктивні, стійкі та істотні зв'язки в навчальному процесі, що зумовлюють його ефективність.

Засіб виховання – вид суспільної діяльності, який впливає на особистість у певному напрямі.

Засіб навчання – сукупність предметів, ідей, явищ і способів дій, які забезпечують реалізацію навчально-виховного процесу.

Зміст освіти – науково обгрунтована система дидактичного та методично оформленого навчального матеріалу для різних освітніх і освітньо-кваліфікаційних рівнів.

Конформізм (лат. *conformis* – *подібний, відповідний*) – пасивне, пристосовницьке прийняття наявних порядків, правил, норм у поведінці.

Кредит (лат. *credit* – *він вірить*) – числова міра повного навчального навантаження студента з конкретної дисципліни, яка спонукає студентів до вільного вибору навчальних дисциплін та якісного їх засвоєння і є одним із критеріїв порівняння навчальних систем вищих навчальних закладів.

Кредитно-модульна система організації навчального процесу – модель організації навчального процесу, яка ґрунтується на поєднанні модульних технологій навчання та залікових освітніх одиниць (залікових кредитів).

Лабораторне заняття – форма навчального заняття, за якої студент під керівництвом викладача проводить природничі або імітаційні експерименти чи дослідження з метою підтвердження окремих теоретичних положень певної навчальної дисципліни, набуває практичних навичок роботи з лабораторним устаткуванням, обладнанням, обчислювальною технікою, вимірювальною апаратурою, методикою експериментальних досліджень.

Лідер (англ. *leader*, від *lead* – *вести, керувати*) – член групи, який має право приймати відповідні рішення у важливих для неї ситуаціях.

Магістр (лат. *magister* – *начальник, учитель*) – освітньо-кваліфікаційний рівень фахівця, який на основі кваліфікації бакалавра або спеціаліста здобув поглиблені спеціальні знання та знання інноваційного характеру, має певний досвід їх застосування та продукування нових знань для розв'язання проблемних професійних завдань у певній галузі народного господарства.

Маскулінність (лат. *musculus* – *чоловічий*) – нормативні уявлення про соматичні, психічні та поведінкові властивості, характерні для чоловіків.

Метод виховання – спосіб взаємопов'язаної діяльності вихователя і вихованців, спрямований на формування в них певних поглядів, переконань, навичок і звичок поведінки.

Метод навчання – спосіб упорядкованої взаємопов'язаної діяльності викладачів та студентів, спрямований на досягнення поставлених вищою школою цілей.

Метод науково-педагогічного дослідження – шлях вивчення і опанування складних психолого-педагогічних процесів формування особистості, встановлення об'єктивних закономірностей навчання і виховання.

Метод ранжування (нім. *rangieren* – ставити в ряд, від франц. *ranger*) – розміщення зафіксованих показників у певній послідовності (зменшення чи збільшення), їх визначення в цьому ряду об'єктів.

Метод реєстрування – виявлення певної якості в явищах певного класу і обрахування за її наявністю або відсутністю.

Метод учіння – спосіб пізнавальної діяльності студентів, зорієнтований на творче оволодіння знаннями, уміннями і навичками та вироблення світоглядних переконань на заняттях і в самостійній роботі.

Методичні вказівки – навчальні або виробничо-навчальні видання роз'яснень з певної теми, розділу або питань навчальної дисципліни, виду практичної діяльності.

Модуль (лат. *modulus* – міра) – логічно завершена, система теоретичних знань і практичних умінь з певної дисципліни, адаптованих до індивідуальних особливостей суб'єктів учіння, і визначеним оптимальним часом на організацію їх засвоєння.

Моральне виховання – виховна діяльність вищого навчального закладу, спрямована на формування у студентів стійких моральних якостей, потреб, почуттів, навичок і звичок поведінки на основі ідеалів, норм і принципів моралі, участі у практичній діяльності.

Навчальна лекція (лат. *lectio* – читання) – логічно завершений, науково обгрунтований, послідовний і систематизований виклад певного наукового або науково-методичного питання, теми чи розділу навчального предмета, ілюстрований за необхідності наочною та супроводжуваний демонструванням дослідів.

Навчальна програма – документ, який визначає місце і значення навчальної дисципліни в реалізації освітньо-професійної програми підготовки, її зміст, послідовність і організаційні форми вивчення навчальної дисципліни, вимоги до знань і вмінь студентів.

Навчальні посібники – навчальні видання, що доповнюють або частково (повністю) замінюють підручник.

Навчальний план – документ, складений вищим навчальним закладом освіти на підставі освітньо-професійної програми та структурно-логічної схеми підготовки, який визначає перелік і обсяг нормативних та вибіркокових навчальних дисциплін, послідовність їх вивчення, конкретні форми проведення навчальних занять та їх обсяг, графік навчального процесу, форми і засоби здійснення поточного й підсум-

Навчальний рейтинг (*англ. rating – оцінна*) – інтегральний індекс або комплексний показник якості навчання студента, його розвитку на певному етапі, який визначає не лише якість здобутих знань і вмінь з окремих дисциплін, а й систематичність у роботі, активність, творчість, самостійність студента.

Наукове організування самостійної роботи студентів (НОСРС) – система заходів з упровадження досягнень науки і передового педагогічного досвіду в організуванні самостійної роботи студентів з метою підвищення її ефективності.

Нові інформаційні технології навчання – методологія і технологія навчально-виховного процесу з використанням новітніх електронних засобів.

Нормативна частина змісту освіти – обов'язковий для засвоєння зміст навчання, сформований відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики як змістові модулі із зазначенням їх обсягу і рівня засвоєння, а також форм державної атестації.

Оцінювання знань – визначення й вираження в умовних одиницях (балах), а також в оцінних судженнях викладача знань, умінь і навичок студентів відповідно до вимог навчальних програм.

Педагогіка вищої школи – наука про закономірності навчання і виховання студентів, а також їх наукову і професійну підготовку як фахівців відповідно до вимог держави.

Педагогічна діяльність у вищому навчальному закладі – діяльність, спрямована на підготовку висококваліфікованого спеціаліста, здатного знайти своє місце на ринку праці, активно включитися у політичну, суспільну, культурну та інші сфери життя суспільства.

Педагогічна майстерність – сукупність якостей особистості, які забезпечують високий рівень самоорганізації професійної діяльності педагога.

Педагогічне дослідження – процес формування нових педагогічних знань; вид пізнавальної діяльності, спрямований на розкриття об'єктивних закономірностей навчання, виховання і розвитку.

Педагогічний консиліум (*лат. consilium – нарада, засідання*) – колективне оцінювання даних особистості та прогнозування її подальшого розвитку.

Підручник – книга, яка містить основи знань з певної навчальної дисципліни, викладені на рівні сучасних досягнень науки згідно з цілями навчання, визначеними програмою і вимогами дидактики.

Правове виховання – виховна діяльність вищого навчального закладу, правоохоронних органів, спрямована на формування у студентів правової свідомості та навичок і звичок правомірної поведінки студентів.

Практичне (*грец. prakticos – діяльний*) **заняття** – форма навчального заняття, за якої викладач організує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування через індивідуальне виконання відповідно до сформульованих завдань.

Прийом виховання – частина, елемент методу виховання, необхідний для ефективного застосування методу в конкретній ситуації.

Принципи (лат. *principium* – початок, основа) навчання – основні положення, що визначають зміст, організаційні форми і методи навчальної роботи.

Принципи виховання – керівні положення, що відображають загальні закономірності процесу виховання і визначають вимоги до змісту і методів його організації.

Проблемне (грец. *problema* – задача, утруднення) навчання – дидактична система, яка ґрунтується на закономірностях творчого засвоєння знань і способів діяльності, на прийомах і методах викладання та учіння з елементами наукового пошуку.

Проблемне викладання – створення системи послідовних проблемних ситуацій і управління процесом їх вирішення.

Проблемне учіння – особлива форма творчої навчальної діяльності студентів щодо засвоєння знань і способів діяльності з наявністю аналізу проблемних ситуацій, формулювання проблем та їх розв'язання шляхом висунення припущень, обґрунтування і доведення гіпотез.

Програма виховання – короткий виклад основних положень і цілей діяльності вищого навчального закладу щодо виховання студентів упродовж усього періоду їх навчання.

Просемінар – перехідна від уроку форма організації навчально-пізнавальної діяльності студентів через практичні і лабораторні заняття, в структурі яких є окремі компоненти семінарської роботи, до вищої форми – власне семінарів.

Професійна етика (грец. *ethos* – звичай, правило) – моральні принципи, пов'язані з поведінкою людини у сфері її професійної діяльності.

Професійна майстерність – оволодіння комплексом продуктивних технологій професійної діяльності на підставі наявності професійно важливих особистісних якостей, що забезпечують здібності особистості до здійснення продуктивної професійної діяльності і прагнення до професійного самовдосконалення.

Професійна спрямованість – форма спрямованості особистості, що виражається у вибірковому ставленні до професії, обумовлена індивідуальними особливостями і знаннями та формується у процесі життєдіяльності.

Професійне самовдосконалення – свідомий, цілеспрямований процес підвищення рівня власної професійної компетенції і розвитку професійно значущих якостей відповідно до соціальних вимог, умов професійної діяльності і власної програми розвитку.

Професійне становлення – форма особистісного розвитку людини у контексті життєвого шляху особистості: процес зародження, розвитку, вирішення суперечностей, які спонукають професійні відносини; перетворення особистості на суб'єкт професійної діяльності і життя загалом, за якого провідним фактором є внутрішній світ особистості.

Професійно-специфічні здібності – сукупність індивідуально-психологічних якостей особистості, які сприяють успішній педагогічній діяльності.

Професіонал – людина, яка оволоділа нормами професійної діяльності, професійного спілкування і здійснює їх на високому рівні, прагнучи професійної майстерності, дотримуючись професійної етики та професійних ціннісних орієнтацій.

Процес виховання – система виховних заходів, спрямованих на формування всебічно і гармонійно розвиненої особистості.

Психолого-педагогічна структура діяльності – система дій педагога, спрямованих на досягнення поставлених цілей через розв'язання педагогічних завдань.

Рейтинг (*англ. rate – оцінювати, визначати клас*) – позиція студента в групі за результатами навчання з певного предмета, яка визначається рейтинговим показником.

Рейтинг з дисципліни – сума всіх рейтингових оцінок, а також заохочувальних і штрафних балів.

Самооцінка – оцінка особистістю самої себе, своїх можливостей, якостей і місця серед інших людей.

Самореалізація – прагнення людини реалізувати свої успадковані та набуті потенційні можливості.

Самостійна навчально-пізнавальна робота студентів – різноманітні види індивідуальної і колективної діяльності студентів, які вони здійснюють на навчальних заняттях або в позааудиторний час за завданнями викладача, під його керівництвом, але без його безпосередньої участі.

Семінарське (лат. *seminarium* – розсадник) заняття – вид навчальних практичних занять студентів вищих навчальних закладів, який передбачає самостійне вивчення ними за завданням викладача окремих питань і тем лекційного курсу з наочним оформленням матеріалу у вигляді реферату, доповіді, повідомлення тощо.

Система вищої освіти – сукупність вищих закладів освіти, які забезпечують фундаментальну наукову, професійну і практичну підготовку, здобуття громадянами освітньо-кваліфікаційних рівнів відповідно до їх покликань, інтересів і здібностей, удосконалення наукової та професійної підготовки, перепідготовку та підвищення кваліфікації.

Силабус – короткий зміст робочої програми з певного курсу.

Соціалізація – процес особистісного становлення, навчання і засвоєння індивідом цінностей, норм, установок, зразків поведінки, характерних для певного суспільства, групи.

Соціальна роль – нормативно прийнятий зразок поведінки, очікуваний від людини, яка має певний соціальний статус, тобто посідає певне місце у конкретній соціальній групі.

Соціальні цінності – значущі явища та об'єкти щодо соціальних груп та людини.

Спеціаліст – людина, яка володіє спеціальними знаннями в будь-якій сфері науки, техніки, культури, представник будь-якої спе-

Спецкурс – навчальний предмет, курс, який вивчають студенти на старших курсах з метою оволодіння вузькоспеціалізованими, новітніми знаннями з певної науки, формування актуальних для певної спеціалізації умінь і навичок.

Спецсемінар – навчальний предмет, курс, який вивчають студенти на старших курсах в межах вузької спеціалізації і який передбачає оволодіння спеціальними засобами професійної діяльності в обраній для спеціалізації галузі науки або практики.

Спілкування – процес взаємозв'язку та взаємодії суспільних суб'єктів, у якому відбувається обмін інформацією, діяльністю, досвідом, здібностями, вміннями та знаннями, а також результатами діяльності.

Трудове виховання – процес формування потреби в праці і сумлінного, творчого ставлення до неї, гордості за свою професію, високих моральних і професійних рис громадянина, працівника, фахівця, вироблення практичних умінь і навичок культури праці.

Управління процесом виховання – діяльність педагогів, що забезпечує планомірний і цілеспрямований виховний вплив на студентів.

Учіння – цілеспрямований процес засвоєння студентами знань, умінь і навичок, регламентований навчальними планами і програмами.

Факультатив (франц. *facultatif* – необов'язковий, від лат. *facultas* – можливість, здатність) – навчальний предмет, курс, який студенти вищого навчального закладу вивчають за бажанням з метою поглиблення й розширення наукових і прикладних знань.

Фемінність (франц. *feministe*, від *femina* – жінка, самка) – нормативні уявлення про соматичні, психічні та поведінкові властивості, характерні для жінок.

Фізичне виховання – система соціально-педагогічних заходів, спрямованих на зміцнення здоров'я, загартування організму, гармонійний розвиток форм, функцій і фізичних можливостей людини, формування життєво важливих рухових навичок і вмінь.

Ціннісні орієнтації – соціальні цінності, прийняті особистістю, які є метою життя; регулятори соціальної поведінки, які реалізуються на когнітивному, емоційному та поведінковому рівнях.